

Briselē, 2024. gada 31. oktobrī
(OR. en)

15112/24

ELARG 153
COWEB 168
COEST 597

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2024. gada 31. oktobris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsēkretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2024) 690 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI 2024. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2024) 690 final.

Pielikumā: COM(2024) 690 final

Briselē, 30.10.2024.
COM(2024) 690 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

2024. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku

{SWD(2024) 690 final} - {SWD(2024) 691 final} - {SWD(2024) 692 final} -
{SWD(2024) 693 final} - {SWD(2024) 694 final} - {SWD(2024) 695 final} -
{SWD(2024) 696 final} - {SWD(2024) 697 final} - {SWD(2024) 698 final} -
{SWD(2024) 699 final}

I. Svarīgākās norises

Divdesmit gadus pēc ES vēsturē lielākās paplašināšanās, kad Savienībai pievienojās desmit jaunas dalībvalstis, pievienošanās Eiropas Savienībai joprojām ir viens no galvenajiem ilgtermiņa **drošības, miera, stabilitātes un labklājības** virzītājspēkiem **Eiropā**. Pievienošanās process vēl aizvien sekmē **kopīgas vērtības**, tostarp demokrātiju, tiesiskumu un pamattiesību ievērošanu, vienlaikus veicinot **ekonomikas izaugsmi**. Ticamas izredzes pievienoties Eiropas Savienībai ir reformu dzinējspēks, un pievienošanās procesam ir ļoti būtiska nozīme **izlīguma** veicināšanā. Eiropas integrācijas nozīmīgums tika vēl vairāk apliecināts Covid-19 pandēmijas laikā, kas izgaismoja Eiropas savstarpējo savienotību un nepieciešamību kopīgi risināt globāla mēroga izaicinājumus. Vēl viens apstiprinājums ES paplašināšanās procesa ģeopolitiskajai nozīmei ir pieteikumi dalībai, kurus trīs ES austrumu kaimiņvalstis iesniedza pēc tam, kad Krievija 2022. gadā bija sākusi agresijas karu pret Ukrainu, un no tiem izrietošie Eiropadomes lēmumi.

Vēsturiskā iespēja saistīt savu **nākotni ar Eiropas Savienību ir pavērusies 10 partneriem**: sešiem partneriem Rietumbalkānos, kā arī Turcijai, Ukrainai, Moldovas Republikai¹ un Gruzijai. Paplašināšanās process ir **balstīts uz nopelniem**, un tas ir atkarīgs no objektīvā progresa, ko guvis katrs partneris. Lai to panāktu, ir vajadzīga apņēmība īstenot neatgriezeniskas reformas visās ES tiesību jomās, īpašu uzmanību pievēršot **paplašināšanās procesa pamatjautājumiem**, kas saistīti ar demokrātiju, tiesiskumu, pamattiesībām, kā arī funkcionējošai tirgus ekonomikai, kura spēj izturēt konkurences spiedienu Eiropas Savienībā, un valsts pārvaldei, kas spēj īstenot ES tiesību aktu kopumu. Valstīm, kas izvēlas pievienoties Eiropas Savienībai, ir pilnībā un nepārprotami jāakceptē un jāveicina ES vērtības, tostarp jāpanāk saskaņotība ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku.

Paplašināšanās procesā 2024. gadā sākās jauns posms, radot jaunu impulsu. Pēc tam, kad Eiropadome 2023. gada decembrī pieņēma lēmumu uzsākt sarunas ar **Ukrainu un Moldovu**, 2024. gada 25. jūnijā notika pirmās starpvaldību konferences, ar kurām tika atklātas sarunas ar šīm abām valstīm. Vēlāk Komisija sāka divpusējās skrīninga sanāksmes, kas tagad norit pilnā sparā. Pēc tam, kad Padome pieņēma lēmumu, ar ko atzīst, ka **Melnkalne** ir izpildījusi tiesiskuma sadaļās ietvertos starpposma kritērijus, starpvaldību konferencē 26. jūnijā tika paziņots par kritēriju slēgšanu attiecībā uz šīm sadaļām. Tas arī pavēra ceļu uz to, lai provizoriski slēgtu sarunu sadaļas. 2023. gada beigās tika pabeigtas skrīninga sanāksmes ar **Albāniju un Ziemeļmaķedoniju**. Sarunās ar Albāniju pamatjautājumu kopa tika atvērta 2024. gada 15. oktobrī.

Eiropadome 2024. gada martā nolēma sākt pievienošanās sarunas ar **Bosniju un Hercegovinu**. Komisija tika aicināta sagatavot sarunu programmu, lai Padome varētu to pieņemt, tiklīdz valsts būs veikusi visus attiecīgos pasākumus, kas izklāstīti Komisijas 2022. gada oktobra ieteikumā. Eiropadome 2023. gada decembrī piešķīra **Gruzijai** kandidātvalsts statusu. Taču darbības, ko Gruzijas valdība veikusi kopš 2024. gada pavasara, apdraud Gruzijas virzību uz Eiropas Savienību, *de facto* apturot pievienošanās procesu. Padome vēl aizvien izskata **Kosovas*** dalības pieteikumu, kas iesniegts 2022. gada decembrī.

Paplašināšanās procesa impulss iet roku rokā ar **pastiprinātu sadarbību** ar attiecīgajiem partneriem, it īpaši **pakāpeniski tos integrējot** ES vienotajā tirgū. Šī integrācija veicina pievienošanos (un nav alternatīva tai), jo tā – vēl pirms pievienošanās Eiropas Savienībai – dod redzamus sociālekonomiskus ieguvumus no dalības ES tām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, kuras pierādījušas gatavību konkrētās jomās. Lai apliecinātu savu apņemšanos attiecībā uz iepriekš minēto sadarbību, Eiropas Savienība ir būtiski palielinājusi finansiālo atbalstu partnervalstīm.

¹ Turpmāk "Moldova".

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244(1999) un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

2024. gada 1. martā stājās spēkā **Ukrainas mehānisms**². Ņemot vērā Krievijas pilna mēroga agresijas karu pret Ukrainu, ar šo finanšu instrumentu tiek atbalstīti Ukrainas centieni saglabāt makrofinansiālo stabilitāti, sekmēt valsts atjaunošanu un atbalstīt reformas saistībā ar gaidāmo dalību Savienībā. Minētais mehānisms 2024.–2027. gada laikposmā nodrošinās Ukrainai saskaņotu, paredzamu un elastīgu atbalstu – ar nosacījumu, ka valsts būs izpildījusi iepriekš saskaņotas reformu prasības. Mehānismam ir piešķirtas dotācijas un aizdevumi **50 miljardu euro** apmērā, un tā īstenošanas pamatā ir **Ukrainas plāns** – valsts izstrādāta reformu un investīciju stratēģija, ko Padome apstiprināja 2024. gada 14. maijā. Līdz šim³ no Ukrainas mehānisma ir izmaksāts finansējums 12,4 miljardu euro apmērā, un ir apstiprinātas investīcijas 1,4 miljardu euro apmērā, kuri paredzēti finansējumam saskaņā ar investīciju satvaru, kas ir mehānisma neatņemama sastāvdaļa.

Komisija 2023. gada novembrī pieņēma **izaugsmes plānu Rietumbalkāniem**⁴. 2024. gada 25. maijā stājās spēkā **reformu un izaugsmes mehānisms, kura apmērs sasniedz 6 miljardus euro**⁵ un kurš ir izaugsmes plāna neatņemama sastāvdaļa. Jaunā izaugsmes plāna mērķis ir papildināt reģionam paredzēto Ekonomikas un investīciju plānu⁶, lai palīdzētu palielināt šā reģiona ekonomisko konvergenci ar Eiropas Savienību un paātrinātu reformas, kas saistītas ar pievienošanās procesa pamatelementiem. Plānā ir paredzēts pakāpeniski integrēt reģionu konkrētās ES vienotā tirgus jomās, ņemot vērā progresu reģionālajā ekonomiskajā integrācijā un saskaņošanu ar attiecīgo ES *acquis*, kā arī izveidot pietiekamas administratīvās spējas un procedūras. Pamatojoties uz iniciatīvas *NextGeneration EU* un Atveseļošanas un noturības mehānisma loģiku, reformu un izaugsmes mehānisms vēl vairāk stimulēs svarīgākās sociālekonomiskās un ar paplašināšanos saistītās reformas, par kurām panākta vienošanās vērienīgajā reformu programmā, kas individuāli pielāgota katra saņēmēja vajadzībām. Kad būs izpildīti reformu pasākumi un būtiski nosacījumi, valstu budžetos tiks iemaksāta finansiāla atlīdzība, ko papildinās mērķorientētas, ar Rietumbalkānu investīciju satvara starpniecību veiktas investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās procesā, privātajā sektorā un cilvēkkapitāla attīstībā.

Patlaban notiek izaugsmes plāna un mehānisma īstenošana, kā rezultātā reģionā ir panākta ievērojama politiskā mobilizācija, jo tiek atzīti būtiskie ieguvumi, kurus nesīs izaugsmes plāns. Pieci no sešiem saņēmējiem līdz šim ir iesnieguši savas reformu programmas, un Komisija tās apstiprināja 2024. gada oktobrī. Atbilstošos priekšfinansējuma pārskaitījumus ir paredzēts veikt pēc tam, kad būs stājies spēkā mehānisms un aizdevuma nolīgumi ar katru no saņēmējiem, kā arī būs izpildīti priekšfinansējuma saņemšanas nosacījumi.

Eiropas Komisija 2024. gada oktobrī pieņēma īpašu **Moldovas izaugsmes plānu**⁷, kura mērķis ir atbalstīt šīs valsts sociālekonomiskās reformas, investīcijas un saskaņošanu ar Savienības *acquis* un vērtībām.

Kā Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena paziņoja 2023. gada runā par stāvokli Savienībā, Komisija no 2024. gada attiecināja ziņojumu par tiesiskumu arī uz dažām paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm (Albāniju, Melnkalni, Ziemeļmaķedoniju un Serbiju).

Turcija ir kandidātvalsts un svarīga ES partnere, un Turcijas stratēģiskais mērķis ir pievienošanās Eiropas Savienībai. Taču pievienošanās sarunas ar šo valsti saskaņā ar Padomes lēmumu kopš 2018. gada ir apturētas. Turcija nav pavērsusi pretējā virzienā negatīvo tendenci, kuru raksturo

2 Regula (ES) 2024/792.

3 2024. gada oktobrī.

4 COM(2023) 691.

5 Regula (ES) 2024/1449.

6 COM(2020) 641.

7 COM(2024) 470.

pastāvīga demokrātijas standartu pasliktināšanās, kas novērota pēdējos gados. Joprojām pastāv ES nopietnās bažas pamattiesību un tiesiskuma, tostarp tiesu iestāžu neatkarības, jomā. Vienlaikus, ņemot vērā ieteikumus, kas izklāstīti kopīgajā paziņojumā par pašreizējo stāvokli ES un Turcijas politiskajās, ekonomiskajās un tirdzniecības attiecībās⁸, pakāpeniskā, samērīgā un atsaucamā veidā tiek turpināta minētajā paziņojumā ietvertu ieteikumu īstenošana saskaņā ar Eiropadomes 2024. gada aprīļa secinājumiem. ES ir stratēģiski ieinteresēta nodrošināt stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstīt abpusēji izdevīgas sadarbības attiecības ar Turciju. Šajā sakarā Eiropas Savienība turpmākā ES un Turcijas sadarbības paplašināšanā īpašu nozīmi piešķir Kipras neregulējuma sarunu atsākšanai un progresam tajās.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir vēl vairāk izgaismojis nepieciešamību pēc vienotības un solidaritātes starp ES un tās tuvākajiem partneriem, kā arī to, cik svarīga ir saskaņošana ar **kopējo ārpolitiku un drošības politiku** (KĀDP). Albānija, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija un Bosnija un Hercegovina panāca pilnīgu saskaņošanu ar KĀDP vai saglabāja to. Bosnijā un Hercegovinā problēma vēl aizvien ir sankciju īstenošana. Kosova turpināja vienpusēju saskaņošanu. Ukrainas un Moldovas panāktais saskaņošanas līmenis ir ievērojami paaugstinājies. Serbijas panāktais saskaņošanas līmenis lielā mērā ir palicis nemainīgs, taču valsts turpināja sadarboties ar Eiropas Savienību attiecībā uz sankciju apiešanas nepieļaušanu. Tiek sagaidīts, ka Serbija prioritārā kārtā izpildīs savas saistības un uzlabos saskaņošanu ar ES KĀDP (tostarp ierobežojošo pasākumu jomā) atbilstīgi savu sarunu programmai, kā arī izvairīsies no darbībām un paziņojumiem, kas ir pretrunā ES nostājām ārpolitikā. Gruzijas panāktais saskaņošanas līmenis ar KĀDP vēl aizvien ir zems, taču valsts arī sadarbojās ar Eiropas Savienību, lai nepieļautu sankciju apiešanu. Pārskata periodā Turcija nav guvusi progresu saistībā ar saskaņošanu ar KĀDP, un tās panāktais saskaņošanas līmenis joprojām ir ļoti zems. Turcija ir īstenojusi dažus konkrētus pasākumus, lai apturētu pret Krieviju vērsto ES sankciju apiešanu savā teritorijā, un šajā jautājumā Turcijai būtu jāturpina aktīvi sadarboties ar ES.

Turpinājās samiti un augsta līmeņa sanāksmes ar paplašināšanās procesā iesaistītajiem partneriem, proti, 2023. gada decembrī notika **ES un Rietumbalkānu samits**, savukārt 2024. gada 18. jūlijā notika **Eiropas politiskās kopienas** trešā sanāksme. Tajā piedalījās aptuveni 50 Eiropas līderi (tostarp no kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm), lai apspriestu kopīgus centienus miera un drošības jomā, kā arī jautājumus par energoapgādes noturību un migrāciju Eiropā.

II. GATAVOŠANĀS SAVIENĪBAS PAPLAŠINĀŠANAI

Paplašināšanās ir vēsturiska iespēja gan valstīm, kas pievienojas Eiropas Savienībai, gan pašreizējām dalībvalstīm un ES kopumā. Lielākai un spēcīgākai Savienībai ir būtiskas sociālekonomiskās, politiskās un drošības priekšrocības.

Paplašināta Eiropas Savienība var labāk garantēt **kontinentā politisko stabilitāti, drošību un mieru**. Eiropas Savienība, koncentrējoties uz pievienošanās procesa pamatelementiem, mudina kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs veikt politiskas reformas un stiprināt demokrātiskās iestādes un tiesiskumu. Tas ļauj uzlabot sadarbību tādās jomās kā migrācija un robežu pārvaldība, drošība, organizētā noziedzība, terorisms un hibrīddraudi, kas ir ļoti būtiski, lai garantētu Šengenas zonas integritāti un drošību. Turklāt paplašināšanās veicina savstarpēju sapratni starp tautām visā Eiropā, kas savukārt sekmē izlīgumu un mieru.

Lielāka Savienība būs spēcīgāka globālo procesu dalībiece, kurai būs lielāka ģeopolitiskā ietekme, kas ļaus tai uzņemties **vēl nozīmīgāku lomu starptautiskajā arēnā**. Turklāt paplašināta Eiropas Savienība, kas būs svarīgāka dalībiece reģionālajā mērogā, spēs arī lielākā mērā ietekmēt savu kaimiņreģionu, izstārojot stabilitāti un labklājību, kā arī piedāvājot ekonomiskās sadarbības iespējas savu ārējo robežu tuvumā.

ES paplašināšanās sniegs tālejošus **sociālekonomiskus ieguvumus** tās pašreizējām un nākamajām dalībvalstīm. Patērētāju skaita pieaugums vienotajā tirgū sniegs uzņēmumiem plašas iespējas

8 JOIN(2023) 50.

paplašināties un veikt brīvāku tirdzniecību. Turklāt jauni tirgi pavērs uzņēmumiem jaunas investīciju iespējas, radot pozitīvas mijiedarbības ciklu izaugsmes veicināšanai pašreizējo un nākamo dalībvalstu ekonomikā.

Konkrētajā Rietumbalkānu gadījumā šo reģionu ieskauj ES dalībvalstis; tādēļ šo valstu pievienošanās Eiropas Savienībai nozīmē būtisku **tirdzniecības un transporta noteikumu vienkāršošanu**, kā arī preču piegādes ķēdes uzlabotu kontroli, nodrošinot kopīgus produktu standartus, neveicot personu pārbaudes paplašinātajā Šengenas zonā, nepiemērojot precēm muitas procedūras un integrējot infrastruktūras tīklus. Šāda vienkāršošana ievērojami samazinātu loģistikas izmaksas un varētu palīdzēt valstīm, kas pievienojas Eiropas Savienībai, kļūt par nozīmīgiem transporta mezgliem. Tādu preču, lauksaimniecības un akvakultūras produktu un citu patēriņa preču brīva aprite, kas atbilst vajadzīgajiem kvalitātes un drošuma standartiem, sniegs patērētājiem piekļuvi plašākam drošu produktu piedāvājumam.

Paplašināšanās veicinās **ES ekonomikas konkurētspēju** un gādās par to, ka ES ekonomika ir labāk sagatavota globālu izaicinājumu, tostarp zaļās un digitālās pārkārtošanās, risināšanai. Vidējais iedzīvotāju vecums valstīs, kas pievienojas ES, ir zemāks nekā Eiropas Savienībā, un paplašināšanās palīdzēs nodrošināt to, ka ir pieejams plašāks un gados jaunāks darbaspēks. Vienlaikus vēl ciešāka sadarbība un apmaiņa starp zinātniekiem, studentiem un uzņēmumiem ļaus labāk apkopot talantus un intelektuālo potenciālu un izmantot šos resursus pētniecībai un inovācijai, kā arī jaunu tehnoloģiju izstrādei.

Jauno tirgu integrācija **ES vērtības ķēdēs** vēl vairāk atvieglinās tuvzonas izmantošanu. Turklāt **piekļuve dabas resursiem**, tostarp izejvielām, **un to atbildīga izmantošana** potenciālajās nākamajās dalībvalstīs veicinās jaunu tehnoloģiju pielietošanu un zaļās pārkārtošanās īstenošanu kontinentā. Turklāt partnerības izejvielu jomā⁹ ir vērstas uz to, lai atbalstītu jaunu vietējo nozaru attīstību un kvalitatīvu darbvietu izveidi partnervalstīs, pilnībā ievērojot augstus vides un sociālos standartus un vienlaikus pilnīgi pārredzamā veidā ņemot vērā vietējo kopienu bažas. Ar dabas enerģiju saistīti resursi, tostarp vēja un saules enerģijas ražošana, palīdzēs ES centienos īstenot pāreju uz atjaunīgajiem energoresursiem un nodrošināt ES enerģijas pieprasījumu.

Lai izmantotu šos ieguvumus, ES **kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm** ir rūpīgi **jāsagatavojas**, balstoties uz savu pilnīgu un pastāvīgu politisko apņemšanos un iesaistīšanos. Tas arī nozīmē, ka jāievieš pienācīgi aizsardzības pasākumi pret regresu reformu jomā un pārejas mehānismi, lai kompensētu iespējamo ietekmi, ko varētu radīt būtiskas nepilnības ekonomiskajā konverģencē.

Vienlaikus paplašināšanās īstenošanai ir vajadzīgs iekšējo pārdomu process Eiropas Savienībā, kā arī tās struktūru sagatavošana. Eiropas Komisija 20. martā pieņēma **paziņojumu par reformām pirms ES paplašināšanās un politikas pārskatiem**¹⁰, kas sniedz ieguldījumu patlaban notiekošajās diskusijās par iekšējām reformām, kuras Eiropas Savienībai būs jāīsteno. Minētajā paziņojumā ir aplūkotas sekas, kādas lielākai Eiropas Savienībai būs šādās četrās galvenajās jomās – vērtības, politika, budžets un pārvaldība, un tajā ir likts pamats pirmspievienošanās politikas pārskatiem. Visbeidzot, paplašināšanās process būtu jāpapildina ar mērķorientētiem komunikācijas pasākumiem, kuru mērķis ir informēt sabiedrību – gan Eiropas Savienībā, gan kandidātvalstīs – par šo procesu.

9 Pēc tam, kad tika pieņemts Kritiski svarīgo izejvielu rīcības plāns un Kritiski svarīgo izejvielu akts, Komisija ir sākusi veidot vairākas partnerības izejvielu jomā, tostarp izstrādājot saprašanās memorandumus, kas 2021. gadā parakstīti ar Ukrainu un 2024. gadā – ar Serbiju.

10 COM(2024) 146 final.

III. PAPLAŠINĀŠANĀS PROCESĀ IESAISTĪTĀS VALSTIS CEĻĀ UZ ES

Komisija, ievērojot pārskatīto metodiku¹¹, šā paziņojuma secinājumos un ieteikumos novērtē **vispārējo progresu, kas panākts pievienošanās sagatavošanā sarunās**, un ierosina turpmāko rīcību attiecībā uz katru valsti.

Visas sarunu sadaļas ar **Melnkalni** ir atvērtas, un trīs sadaļas ir provizoriski slēgtas. Melnkalne jūnijā sasniedza nozīmīgu atskaides punktu, proti, tika izstrādāts pozitīvs novērtējums par tiesiskuma sadaļās ietvertu starpposma kritēriju izpildi. Starpvaldību konference ar Melnkalni, kas notika 2024. gada 26. jūnijā, pavēra ceļu sarunu sadaļu provizoriskai slēgšanai.

Serbijai ir atvērtas 22 no 35 sarunu sadaļām, no kurām divas ir provizoriski slēgtas. Bieži notiekošu vēlēšanu cikli Serbijā ir negatīvi ietekmējuši reformu progresu nepārtrauktību un ātrumu saistībā ar pievienošanos ES. Iestādes turpināja pasludināt dalību Eiropas Savienībā par savu stratēģisko mērķi. Ceļš uz to, lai atvērtu vēl citas sarunu kopas ar Serbiju, būs jo īpaši atkarīgs no progresu un tempa tiesiskuma reformu īstenošanā un no attiecību normalizēšanas ar Kosovu.

Albānija un **Ziemeļmaķedonija** ir konsekventi paudušas savu politisko apņemšanos sasniegt stratēģisko mērķi – integrāciju Eiropas Savienībā – un vēlmi virzīties uz priekšu pievienošanās sarunās, pamatojoties uz pastāvīgu progresu reformu jomā. Pēc pirmajām starpvaldību konferencēm, kas ar abām valstīm notika 2022. gada jūlijā, līdz 2023. gada decembrim tika sekmīgi pabeigtas skrīninga sanāksmes attiecībā uz visām sešām kopām. Pamatojoties uz Komisijas sagatavotajiem skrīninga ziņojumiem, Padome 2023. gada rudenī katrai valstij paziņoja kritērijus sarunu sākšanai par 1. kopu ("Pamatjautājumi").

Albānija 2023. gada beigās iesniedza ceļvežus valsts pārvaldes reformas un tiesiskuma jomā, kas pavēra iespēju otrajā starpvaldību konferencē, kas notika 2024. gada oktobrī, atvērt pamatjautājumu kopu. 2024. gada septembrī Albānija arī iesniedza ceļvedi par demokrātisku iestāžu darbību.

Ziemeļmaķedonija 2023. gada decembrī pieņēma ceļvežus tiesiskuma un valsts pārvaldes reformas jomā. Vēl aizvien nav pieņemts rīcības plāns par minoritāšu tiesību aizsardzību.

Tikmēr Komisija iesniedza Padomei turpmākus skrīninga ziņojumus par abām valstīm – 2024. gada maijā par 2. kopu ("Iekšējais tirgus") un 2024. gada oktobrī par 6. kopu ("Ārējās attiecības") un 3. kopu ("Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme").

Saskaņā ar Komisijas ieteikumu Eiropadome 2023. gada decembrī nolēma sākt pievienošanās sarunas ar **Bosniju un Hercegovinu**, tiklīdz būs panākta nepieciešamā atbilstība dalības kritērijiem. Kā atspoguļots Komisijas 2024. gada marta ziņojumā, Bosnija un Hercegovina ir guvusi progresu ar ES saistītu reformu pieņemšanā un panākusi pilnīgu saskaņošanu ar ES ārpolitiku. Tomēr notikumi Serbu Republikas administratīvajā vienībā kavēja šo pozitīvo tendenci, jo īpaši tādēļ, ka aprīlī tika pieņemti atšķirīgi administratīvās vienības tiesību akti par vēlēšanām, referendumiem un imunitāti, joprojām netiek atzīta Konstitucionālās tiesas autoritāte un lēmumi un tiek turpināta separātisma retorika.

Nemot vērā kopš 2022. gada sasniegtos rezultātus, Komisija 2024. gada 12. martā uzskatīja, ka Bosnija un Hercegovina ir sasniegusi nepieciešamo atbilstības līmeni dalības kritērijiem. Pamatojoties uz Komisijas ieteikumu, Eiropadome 2024. gada 22. martā nolēma sākt sarunas ar šo valsti par pievienošanos Eiropas Savienībai. Pēc šā lēmuma pieņemšanas Komisija 2024. gada 24. aprīlī rīkoja pirmo iepazīšanās sanāksmi, lai izskaidrotu turpmāko procesu, it īpaši skrīningu. Reformu dinamika apstājās laikposmā no 2024. gada aprīļa līdz oktobrim. Komisija sagatavo sarunu programmu, lai Padome to varētu pieņemt, tiklīdz būs veikti visi attiecīgie pasākumi, kas izklāstīti Komisijas 2022. gada oktobra ieteikumā.

Kosovas biometrisku pasu turētāji kopš 2024. gada 1. janvāra var ceļot uz ES bez vīzas, un no 2024. gada oktobra tas pats attiecas uz Serbijas Koordinācijas direktorāta izdoto Serbijas pasu turētājiem. Kosova joprojām bija apņēmības pilna īstenot ar ES saistītās reformas.

11 COM(2020) 57 final.

Kosovas ziemeļu daļā saglabājās spriedze pēc tam, kad 2023. gada 24. septembrī bruņots grupējums vadarbīgi uzbruka Kosovas policijai, kas bija nopietnākā pēdējo gadu laikā reģistrētā eskalācija. Citu krīžu iemesls bija problēmas saistībā ar zemes atsavināšanu, ko valdība īstenoja Kosovas ziemeļos, centrālās bankas regulējuma pieņemšana par skaidras naudas darījumiem, kas negatīvi ietekmē Kosovas serbus un citas mazākuma kopienas, policijas operācijas, kuru mērķis bija slēgt Belgradas vadīto iestāžu birojus, kas sniedz palīdzību mazākuma kopienām, un Serbijas izcelsmes preču importa aizliegums, kas vēl aizvien ir spēkā kopš 2023. gada jūnija un kas nesamērīgi spēcīgi skar uzņēmumus Kosovas serbu kopienā. Šīs problēmas vēl vairāk kaitēja attiecībām starp valdību un Kosovas serbu kopienu. 2023. gadā noteiktie ES pasākumi attiecībā uz Kosovu pārskata periodā palika spēkā. Augstais pārstāvis ir ieteicis atcelt minētos pasākumus.

Eiropadome 2023. gada decembrī nolēma sākt pievienošanās sarunas ar **Ukrainu**. Pēc tam, kad tika pabeigti četri atlikušie pasākumi, kurus Komisija apzinājusi 2023. gada 8. novembra ieteikumā, 2024. gada 25. jūnijā notika pirmā starpvaldību konference. Neraugoties uz Krievijas turpināto agresijas karu, Ukraina saglabāja stingru apņemšanos veikt reformas daudzās nozarēs. Ukrainas plāns, kas apstiprināts 2024. gada aprīlī un ir izstrādāts kā visaptveroša reformu stratēģija, palīdzēja stiprināt plašāka mēroga politikas saistības paplašināšanās procesa ietvaros. Ar Ukrainas mehānisma starpniecību Eiropas Savienība turpina sasaistīt savu finansiālo atbalstu, kas paredzēts valsts atjaunošanai, ar reformām, kuras vajadzīgas, lai veicinātu Ukrainas ekonomiku un palīdzētu valstij tās virzībā uz pievienošanos. ES un Ukrainas kopīgajās saistībās drošības jomā, kuras parakstītas 2024. gada jūnijā, ir norādīts, ka drošībai, noturībai un aizsardzībai atvēlētais atbalsts, kā arī Ukrainas pievienošanās process Eiropas Savienībai, atbalsts reformām, makrofinansiālā, humānā un atjaunošanas palīdzība stiprina cita citu. Ukraina no savas puses apņēmas turpināt reformas saskaņā ar tās virzību uz ES, tostarp drošības, aizsardzības un izlūkošanas jomā.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un hibrīddarbības pret **Moldovu** ir radījuši būtiskus izaicinājumus. Taču Moldova ir turpinājusi pārliecinošu virzību uz pievienošanos Eiropas Savienībai. Eiropadome 2023. gada decembrī nolēma sākt pievienošanās sarunas ar Moldovu. Pēc tam, kad tika pabeigti trīs atlikušie pasākumi, kurus Komisija apzinājusi 2023. gada 8. novembra ieteikumā, 25. jūnijā notika pirmā starpvaldību konference. Komisija un Moldova kopā ir izstrādājušas izaugsmes plānu, kas palielinās atbalstu attiecīgajām reformu un investīciju prioritātēm un papildus sniegs valstij konkrētus ieguvumus no dalības vienotajā tirgū. Moldovas iedzīvotāji 2024. gada 20. oktobrī balsoja referendumā par pievienošanos Eiropas Savienībai, kā arī piedalījās prezidenta vēlēšanās. 50,38 % vēlētāju atbalstīja priekšlikumu par to, ka konstitūcijā tiek nostiprināta pievienošanās Eiropas Savienībai. Prezidenta vēlēšanu otrā kārtā notiks 3. novembrī, un tajā piedalīsies divi kandidāti, kuri pirmajā kārtā ieguva vislielāko balsu skaitu.

Laikposmā no 2024. gada februāra līdz maijam ar Ukrainu un Moldovu notika skaidrojošas sanāksmes par ES *acquis*, savukārt jūlijā sākās divpusējās skrīninga sanāksmes – pēc tam, kad jūnijā notikušajās starpvaldību konferencēs abas valstis tika iepazīstinātas ar sarunu programmām.

Eiropadome 2023. gada decembrī piešķīra **Gruzijai** kandidātvalsts statusu – ar nosacījumu, ka tiks veikti deviņi pasākumi, kas izklāstīti Komisijas 2023. gada 8. novembra ieteikumā. Valdība sagatavoja īpašu rīcības plānu, lai veiktu minētos deviņus pasākumus, un pauda apņemšanos turpināt ar ES saistītās reformas. Taču kopš 2024. gada marta ir konstatētas satraucošas norises, kuras neatspoguļo valdības pausto apņēmību virzīties uz ES. Minētās norises cita starpā ir lēmums atsākt darbu pie likuma par ārvalstu ietekmes pārredzamību un tā pieņemšana 28. maijā, kā arī tiesību aktu kopuma par ģimenes vērtībām un nepilngadīgo aizsardzību pieņemšana 17. septembrī. Pamatojoties uz 27. jūnija secinājumiem, Eiropadome 2024. gada 17. oktobrī atkārtoti pauda nopietnas bažas par rīcības virzienu, ko ir izvēlējusies Gruzijas valdība un kas ir pretrunā vērtībām un principiem, uz kuriem balstās Eiropas Savienība. Eiropadome atgādina, ka šāds rīcības virziens apdraud Gruzijas virzību uz Eiropu un *de facto* aptur pievienošanās procesu.

Gruzijas pilsoņi 26. oktobrī balsoja parlamenta vēlēšanās. EDSO Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja (EDSO/ODIHR) vadītās kopīgās starptautiskās vēlēšanu novērošanas misijas sākotnējos secinājumos tika konstatēti vairāki trūkumi, kas radās saspringtā un ļoti polarizētā gaisotnē. Ziņotās nepilnības cita starpā ietver nesenos tiesību aktu grozījumus par vēlēšanu procesu,

biežu balsošanas aizklātuma neievērošanu, procesuālo neatbilstību, iebiedēšanu un spiedienu uz vēlētājiem, kas negatīvi ietekmēja sabiedrības uzticēšanos šim procesam. Šie sākotnējie konstatējumi apstiprina vajadzību pēc visaptverošas vēlēšanu reformas, kas jau tika uzsvērtā iepriekšējos galvenajos ieteikumos.

Turcija ir svarīga ES partnere un kandidātvalsts, un ES un Turcijas attiecības pēdējā gada laikā ir kļuvušas dinamiskākas. Saskaņā ar Eiropadomes 2024. gada aprīļa secinājumiem Eiropas Savienība ir atjaunojusi iesaisti ar Turciju vairākās kopīgu interešu jomās. Šīs iesaistes mērķis ir pakāpeniskā, samērīgā un atsaucamā veidā turpināt darbu pie ieteikumiem, kas izklāstīti 2023. gadā pieņemtajā kopīgajā paziņojumā par ES un Turcijas politiskajām, ekonomiskajām un tirdzniecības attiecībām¹². Pēdējā gada laikā notikuši augsta līmeņa dialogi par migrāciju un drošību, lauksaimniecību, veselības aizsardzību, pētniecību un inovāciju, kurus papildinājuši augsta līmeņa kontakti starp Komisiju un Turciju. Turklāt saskaņā ar kopīgajā paziņojumā izklāstītajiem ieteikumiem notikusi augsta līmeņa dialoga par tirdzniecību pirmā sanāksme. Pamatojoties uz 2016. gadā parakstīto ES un Turcijas paziņojumu, migrācijas pārvaldības jomā turpinājās pozitīva sadarbība ar Turcijas iestādēm, kura – par spīti īstenošanas problēmām – sniedza rezultātus. Vienam no nākamajiem pasākumiem vajadzētu būt gaidāmajai augsta līmeņa dialoga par migrāciju un drošību sanāksmei. Eiropas Savienība turpinās centienus pārvarēt galvenās atšķirības un censties sadarboties ar Turciju visās jomās, kurās ieguvējas ir abas puses, tostarp šādās: muitas savienība, migrācijas pārvaldība, miers un drošība, zaļā un digitālā pārkārtošanās, lauksaimniecība un lauku attīstība, investīcijas un savienotība. Lai panāktu virzību dažādajās sadarbības jomās, kas apzinātas kopīgajā paziņojumā, izšķirīga nozīme būs pašas Turcijas konstruktīvai iesaistei.

IV. PIEVIENOŠANĀS PROCESA EIROPAS SAVIENĪBAI PAMATJAUTĀJUMI

Pievienošanās procesa Eiropas Savienībai “pamatjautājumi” ir **tiesiskums, pamattiesības, demokrātisko iestāžu darbība, valsts pārvaldes reforma un ekonomiskie kritēriji**. Ticamas reformas un neatgriezeniski panākumi attiecībā uz pamatjautājumiem ir ļoti būtiski, lai cilvēki būtu vienlīdzīgi likuma priekšā un lai tiktu pienācīgi aizsargātas viņu pamattiesības un pamatbrīvības. Rezultātu konsolidēšanai šajās jomās ir izšķiroša nozīme, lai paplašināšanās procesā iesaistītās valstis varētu panākt progresu ceļā uz pievienošanos. Juridiskā noteiktība un laba pārvaldība ir arī pamats tam, lai veicinātu konkurētspēju un radītu apstākļus ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem, sociālekonomiskajam progresam un labklājībai. Stabils iestādes ir arī būtiskas, lai nodrošinātu atbilstību ES *acquis* visās politikas jomās, tostarp lai pārvaldītu ievērojamo finansiālo palīdzību, ko sniedz Eiropas Savienība. Progress tādu reformu īstenošanā, kuras saistītas ar pamatjautājumiem, iepriekšējā gadā tika reģistrēts it īpaši Melnkalnē, Albānijā, Moldovā un Ukrainā.

Tas, ka ziņojumā par tiesiskumu no 2024. gada tiek iekļautas arī dažas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis (Albānija, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija un Serbija), palīdz īstenot paplašināšanās dokumentu kopumā izklāstītos ieteikumus, jo īpaši saistībā ar centieniem reformēt tiesu sistēmas, korupcijas apkarošanas satvariem, mediju plurālismu un brīvību, un līdzsvara un atsvara sistēmu, kā arī palīdz iestādēm pievienošanās procesā panākt vēl lielāku jēgpilnu progresu, attiecībā uz kuru ikgadējos paplašināšanās ziņojumos arī turpmāk tiks izteikti norādījumi un ieteikumi. Kā priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena norādīja politikas pamatnostādņēs nākamajai Eiropas Komisijai (2024–2029), Komisija ziņojumā par tiesiskumu ieklaus citas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis, tiklīdz tās būs tam gatavas.

Tiesu iestādes un pamattiesības

Dažu valstu konsekventie centieni efektīvi īstenot **tiesu sistēmas reformas** un veikt drošības pārbaudes ir ļāvuši stiprināt **tiesu iestāžu** neatkarību un pārskatatbildību – it īpaši Albānijā, Moldovā un Ukrainā. Arī Bosnija un Hercegovina ir sākusi sagatavošanās darbus integritātes pārbaužu

12 JOIN(2023) 50 final.

veikšanai tiesu iestādēs. Taču lielākajā daļā valstu joprojām pastāv draudi tiesu iestāžu neatkarībai. Turpinās nepamatotas politiskas iejaukšanās mēģinājumi, kas kaitē tiesu iestāžu uzticamībai iedzīvotāju acīs. Vēl aizvien prioritāte ir tiesu iestāžu kvalitātes un efektivitātes uzlabošana. Daudzas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis arī saskaras ar būtiskām problēmām, kas ietekmē šo valstu tiesu sistēmas kvalitāti un efektivitāti, piemēram, tādām kā neizskatīto lietu uzkrāšanās tiesās, grūtības aizpildīt brīvās vakances un nepietiekams finansējums. Vairākas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis ir reformējušas savu tiesiskās apmācības sistēmu, taču dažos gadījumos tā neatbilst Eiropas standartiem. Jāturpina centieni digitalizēt tiesu sistēmu, tostarp izveidot vai stiprināt lietu pārvaldības un informācijas sistēmas, uzlabot specializāciju un ieviest aizsardzības pasākumus pret manipulācijām, lai tādējādi stiprinātu neatkarību un objektivitāti.

Korupcija ir problēma, kas vēl aizvien konstatējama paplašināšanās procesā iesaistīto valstu publiskajā un privātajā sektorā. Korupcijas apkarošana joprojām ir paplašināšanās procesā iesaistīto valstu valdību prioritāte. Ar valsts nozagšanu saistītie riski ir vissarežģītākais izaicinājums, kas jārisina, un valdībām ir steidzami un izlēmīgi jāreaģē. Demokrātisko stabilitāti un ekonomikas attīstību ietekmē augsta līmeņa korupcija un neatļauta ietekmēšana no oligarhu puses, kā arī organizētās noziedzības tīkli, kas mēģina iefiltrēties dažādās nozarēs. Neraugoties uz zināmu progresu tiesiskā regulējuma un institucionālās kārtības uzlabošanā, korupcija vēl aizvien ietekmē daudzas jomas – no tiesu iestādēm, valsts pārvaldes un publiskā iepirkuma līdz pat ekonomikai kopumā, tostarp tādām neaizsargātām nozarēm kā, piemēram, enerģētika, veselības aprūpe, būvniecība un mediji. Šo problēmu novēršanai ir vajadzīgas sistēmiskas un visaptverošas pieejas, kuru pamatā ir patiesa politiskā apņemšanās un ilgtermiņa redzējums nolūkā uzlabot pārredzamību un integritāti. Minēto problēmu risināšanai ir arī vajadzīgas korupcijas apkarošanas stratēģijas un riska novērtējumi galvenajās nozarēs, kas sistemātiski jāīsteno. Diemžēl trūkst efektīvu sistēmu līdzekļu deklarēšanai un interešu konfliktu novēršanai, kā arī nav faktisko īpašumtiesību pārredzamības un integritātes pasākumu sabiedrisko pakalpojumu jomā. Korupcijas apkarošanas aģentūrām ir vajadzīgi labāki resursi, spēcīgākas un neatkarīgas pilnvaras, kā arī nepamatotas politiskās iejaukšanās un ietekmēšanas nepieļaušana. Ir jādara vairāk, lai efektīvi izmeklētu korupcijas – it īpaši augsta līmeņa korupcijas – lietas un sauktu pie atbildības par tām, un nodrošinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu izņemšanu un konfiskāciju. Turklāt jāīsteno sistēmiska pieeja deoligarhizācijai (oligarhu varas izbeigšanai), lai ierobežotu savtīgu interešu pārmērīgo ietekmi uz ekonomisko, politisko un sabiedrisko dzīvi. Būtu jāuzlabo un pastāvīgi jāaizsargā vide, kas ir labvēlīga pētnieciskajai žurnālistikai un pilsoniskajai sabiedrībai.

Visā paplašināšanās reģionā **pamattiesības** lielā mērā ir nostiprinātas un aizsargātas ar tiesību aktiem. Valstis ir ratificējušas galvenos starptautiskos un Eiropas instrumentus cilvēktiesību un pamatbrīvību jomā un veikušas pasākumus, lai savus tiesību aktus saskaņotu ar ES *acquis*. Joprojām pastāv **nepilnības attiecībā uz saskaņošanu**, it īpaši saistībā ar vārda brīvību, dzimumu līdztiesību, nediskrimināciju, nauda noziegumiem un nauda runu, datu aizsardzību, aizdomās turēto un apsūdzēto procesuālajām tiesībām kriminālprocesā un noziegumos cietušo tiesībām. Likumi par ārvalstu aģentiem/ārvalstu ietekmi pārkāpj cilvēktiesības un pamatbrīvības, it īpaši tiesības uz biedrošanās un vārda brīvību. Joprojām pastāv problēmas arī attiecībā uz tiesību aktu un politikas instrumentu **efektīvu īstenošanu** pamattiesību jomā un tiesiskās aizsardzības mehānismu efektivitāti. Visām valstīm jāpastiprina centieni ievērot starptautiskā un Eiropas līmeņa uzraudzības struktūru ieteikumus, tostarp attiecībā uz ieslodzījuma apstākļiem. Valstīm arī jānodrošina **Eiropas Cilvēktiesību tiesas** spriedumu izpilde. Lielākajā daļā reģiona **ombuda iestādes** un citas neatkarīgas struktūras cenšas pildīt savu uzdevumu, proti, uzraudzīt valsts darbības cilvēktiesību ievērošanas, aizsardzības un veicināšanas jomā. Taču vēl aizvien jāpalielina minēto struktūru funkcionālā neatkarība un resursi, kā arī jāuzlabo to ieteikumu izpilde.

Vārda brīvība, mediju brīvība un plurālisms ir demokrātiskas sabiedrības galvenie pīlāri. Neraugoties uz dažām izmaiņām tiesību aktos, mediju nozarei vairākās valstīs joprojām ir raksturīga mediju koncentrācija un politiskā ietekmēšana. Tas apdraud plurālismu un žurnālistikas neatkarību un kvalitāti un izraisa polarizāciju. Ir pieliktas pūles, lai nepieļautu iebiedēšanu un vardarbību pret žurnālistiem. Ir jāgūst rezultāti attiecībā uz sistemātiskiem turpmākiem pasākumiem. Vairākās reģiona

valstīs arvien biežāk tiek uzsākta stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību (*SLAPP*), vēršoties pret žurnālistiem un pilsonisko sabiedrību.

Ir ieviesti **diskriminācijas aizlieguma** tiesību akti, taču jāpieliek vēl lielākas pūles, lai apkarotu diskrimināciju, it īpaši diskrimināciju, kas vērsta pret lesbietēm, gejiem, biseksuāļiem, transpersonām, interseksuāļiem un kvīriem (*LGBTIQ*), romiem un citām minoritātēm. Arī jācenšas nepieļaut to, ka tiek vājināti diskriminācijas aizlieguma tiesību akti un pamattiesības. Lielākajā daļā valstu tiek modernizēta dzimumu līdztiesības politika, kā arī regulējums **ar dzimumu saistītas vardarbības** un vardarbības ģimenē novēršanai un apkarošanai saskaņā ar Stambulas konvencijas prasībām. Taču ar dzimumu saistīta vardarbība vēl aizvien ir iemesls nopietnām bažām daudzās valstīs, un atbalsta pakalpojumi vardarbībā cietušajiem joprojām ir nepietiekami, un tiem trūkst finansējuma. Ir arī steidzami jārikojas, lai stiprinātu **bērnu aizsardzības sistēmu** integrāciju un paātrinātu bērnu, kā arī pieaugušo ar invaliditāti deinstitutionalizāciju.

Tiesiskums, brīvība un drošība

Progress **tiesiskuma, brīvības un drošības** jomā, kā arī tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbība starp ES un paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm turpināja attīstīties pozitīvā virzienā, taču joprojām pastāv problēmas. Kopumā jāuzlabo paplašināšanās procesā iesaistīto valstu centieni panākt ticamus **rezultātus attiecībā uz organizētās noziedzības un korupcijas lietu proaktīvu izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un galīgiem notiesājošiem spriedumiem, it īpaši augstā līmenī**. Rietumbalkāni un Turcija joprojām ir gan avots, gan centrs noziedzīgām darbībām un grupām, kas ir aktīvas arī Eiropas Savienībā. Šīs valstis ir nozīmīgi tranzīta punkti cilvēku tirdzniecībai, kā arī migrantu un preču, it īpaši nelegālo narkotiku un tabakas, kontrabandai. Organizētās noziedzības grupas no Rietumbalkāniem ir svarīgi dalībnieki starptautiskajā narkotiku tirdzniecībā starp Rietumeiropu un Latīņameriku.

Neraugoties uz Rietumbalkānu partneru centieniem nepieļaut un apkarot šaujamieroču ļaunprātīgu izmantošanu un nelikumīgu tirdzniecību, ES dalībvalstis joprojām konstatē, ka šis reģions ir nozīmīgs to ieroču avots, kuri tiek nelikumīgi ievesti Eiropas Savienībā. Šajā sakarā izšķiroša nozīme ir tam, lai īstenotu otro posmu reģionālajā ceļvedī par kājnieku ieroču un vieglo ieroču labāku kontroli.

Organizētās noziedzības grupas no Ukrainas, Moldovas un Gruzijas – neraugoties uz šajās valstīs veiktajiem centieniem apkarot organizēto noziedzību – aktīvi darbojas migrantu kontrabandā, cilvēku tirdzniecībā, preču kontrabandā, narkotiku un ieroču nelikumīgā tirdzniecībā, kā arī izdara noziegumus, kas iespējami tikai kibertelpā, un izdara tādus citus noziegumus kā, piemēram, dokumentu viltošana.

Daudzās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs muitas un robežsargu operatīvās spējas un instrumenti vēl aizvien nav pietiekami, lai novērstu šīs problēmas. Dažādās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs ir atšķirīgs efektivitātes līmenis cīņā pret organizēto noziedzību, taču ir pastiprinājusies sadarbība starp tiesībaizsardzības iestādēm Eiropas Savienībā un paplašināšanās valstīs.

Līdz brīdim, kad kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis tiks uzņemtas Eiropas Savienībā, tajās vajadzētu būt ieviestām pilnībā funkcionējošām valsts mēroga Šengenas pārvaldības sistēmām. Tas nozīmē, ka jāsapatavo Šengenas rīcības plāns, kā arī jānodrošina funkcionāla pārraudzība un turpmāku pasākumu veikšana. Lēmums par to, lai atceltu personu pārbaudes uz robežām, kas nākotnē būs ES kopējās iekšējās robežas, būs atkarīgs no tādu papildu objektīvu prasību izpildes, kuras jāpārbauda saskaņā ar Šengenas izvērtēšanas mehānismu.

Cīņa pret ekonomiskajiem noziegumiem un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir nepietiekama; tas pats attiecas uz līdzekļu atgūšanas spēju, tostarp uz kriptoaktīvu konfiskāciju. Finanšu izmeklēšanas un finanšu izmeklēšanas vienību spējas nav pietiekamas daudzās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs. Saskaņošana ar tiesību aktiem par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, terorisma finansēšanas apkarošanu un līdzekļu atgūšanu, tostarp par līdzekļu atgūves dienestu izveidi un izsekošanas un konfiskācijas pilnvaru stiprināšanu, un šādu tiesību aktu efektīva īstenošana joprojām ir nevienmērīga. Ir jādara vairāk, lai vērstos pret noziedzīgo

tīklu nelikumīgi gūto peļņu, uzlabotu faktisko īpašumtiesību pārredzamību un stiprinātu iestāžu piekļuvi attiecīgajām datubāzēm un starptautiska mēroga informācijas apmaiņai, tostarp stiprinot digitālo infrastruktūru. Turcija pabeidza savu rīcības plānu, kura mērķis ir novērst konstatētos stratēģiskos trūkumus nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nepieļaušanas un terorisma finansēšanas apkarošanas jomā, un tādēļ uz šo valsti vairs neattiecas Finanšu darījumu darba grupas (FATF) "pelēkais saraksts".

Terorisms, vardarbīgs ekstrēmisms un radikalizācija joprojām rada problēmas. ES un Rietumbalkānu tieslietu un iekšlietu ministru forumā, kas notika 2023. gada oktobrī, tika pausta apņemšanās atjaunot kopīgo rīcības plānu terorisma apkarošanai Rietumbalkānos, lai ņemtu vērā jaunus apdraudējumus, un patlaban norit darbs pie jauna plāna. Paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm būtu jānodrošina, ka to krimināltiesību sistēmās tiek noteikta kriminālatbildība un sodi par teroristu nodarījumiem. Jāpieliek lielākas pūles, lai novērstu radikalizāciju, tostarp vietējās struktūrās, kā arī radikalizāciju cietumos, un veiktu turpmākus pasākumus pēc teroristu nodarījumu izdarītāju atbrīvošanas no cietumiem un efektīvi vērstos pret teroristisku un ekstrēmistisku saturu tiešsaistē.

Hibrīddraudi vēl aizvien ir politisks un drošības izaicinājums paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm, it īpaši tām, kuras atrodas vēlēšanu ciklā. Šie draudi cita starpā ir ārvalstu īstenota informācijas manipulācija un iejaukšanās, kā arī fiziski uzbrukumi un kiberuzbrukumi, it īpaši pret kritisko infrastruktūru. Šo draudu apmērs krasi pieaug pēc tam, kad Krievija uzsāka agresijas karu pret Ukrainu, un šie draudi joprojām rada ievērojamu risku; tādēļ ir pastiprināts ES atbalsts un sadarbība.

Demokrātisko iestāžu darbība

Konsolidētām demokrātiskām iestādēm ir izšķiroša nozīme stabilitātes nodrošināšanā, un tās ir pievienošanās procesa centrālais pīlārs. Daudzās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs joprojām valdīja neuzticēšanās un izteikta polarizācija. Šo valstu parlamentu loma izpildvaras uzraudzībā vēl aizvien bijusi vāja, un tas negatīvi ietekmē likumdošanas procesu un kavē iecelšanas procedūras publiskajās struktūrās. Daudzās valstīs attiecībā uz vēlēšanu procesu joprojām ir vajadzīgas reformas atbilstīgi neizpildītajam ieteikumam, ko izteikusi Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO) / Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību birojs (ODIHR). Tomēr Melnkalnē un Moldovā tika konstatētas pozitīvas norises.

Attiecībā uz pilsonisko sabiedrību jānorāda, ka biedrošanās brīvības tiesiskais regulējums parasti ir saskaņots ar starptautiskajiem standartiem. Taču praksē pilsoniskās sabiedrības organizācijas ne vienmēr var brīvi reģistrēties un darboties, un dažās valstīs ir konstatējama vide, kurai raksturīgi ierobežojumi vai grūtības.

Valsts pārvaldes reforma

Joprojām ir spēkā ieteikumi, kas 2023. gadā sniegti par **valsts pārvaldes reformu (VPR)**, un vispārējais progress ir samērā ierobežots. Lielākā problēma ir saistīta ar civil dienesta darbību un cilvēkresursu pārvaldību, tostarp politizāciju, un reformu trūkums joprojām ir iemesls lielai darbinieku mainībai. Tas kopumā ir ietekmējis reformu politikas izstrādi un īstenošanu, tostarp Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisma un Ukrainas mehānisma ietvaros, un vēl aizvien ir nozīmīgs šķērslis ceļā uz to, lai uzņemtos pienākumus, kuri izriet no dalības Eiropas Savienībā. Ukrainā izaicinājumus pastiprina joprojām notiekošā Krievijas agresijas kara sekas. Ir jādara vairāk, lai uzlabotu VPR institucionālo koordināciju un pastiprinātu uzraudzības iestādes ar mērķi nodrošināt pienācīgu pārskatatbildību.

Publisko finanšu pārvaldības (PFP) jomā visas valstis ir izveidojušas ticamu un nozīmīgu stratēģisko satvaru PFP reformām, tostarp regulāru uzraudzības un koordinācijas mehānismu. Bosnijā un Hercegovinā pirmo reizi notika politikas dialogs PFP jomā. Galvenās problēmas ir saistītas ar šādiem aspektiem: i) publisko investīciju pārvaldība; ii) fiskālo risku uzraudzība; iii) fiskālās disciplīnas uzlabošana; iv) stratēģiskās plānošanas sasaiste ar vidēja termiņa budžeta struktūrām un to

ticamības uzlabošana; v) publiskās iekšējās finanšu kontroles turpmāka stiprināšana un vi) budžeta pārredzamības uzlabošana.

Būtiska nozīme ir tam, lai valstu statistikas iestādes laicīgi sniegtu uzticamu oficiālo statistiku. Tādēļ **valstu statistikas sistēmu** spēju turpmāka stiprināšana vēl aizvien ir būtisks reformu procesa elements.

Migrācija

Eiropas Savienība joprojām ir stingri apņēmusies sadarboties ar Rietumbalkānu valstīm un Turciju un atbalstīt tās, izmantojot visaptverošu pieeju ar mērķi novērst neatbilstīgu migrāciju, tostarp apkarojot migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību, uzlabojot robežu pārvaldību un sadarbību patvēruma un aizsardzības jomā un pastiprinot darbu atgriešanas jomā. Kaut arī neatbilstīgas migrācijas plūsmas Rietumbalkānu maršrutos ir samazinājušās, tomēr saistībā ar šo parādību ir vajadzīga pastāvīga modrība, jo īpaši attiecībā uz tādu tīklu nelikumīgo darbību, kuri nodarbojas ar migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību.

2023. gadā reģistrētais nelikumīgas robežšķērsošanas gadījumu skaits no Rietumbalkāniem uz Eiropas Savienību saruka par 31 % salīdzinājumā ar 2022. gadu, un lejupejošā tendence 2024. gada pirmajā pusē pastiprinājās vairāk nekā divas reizes¹³. Saskaņā ar **ES rīcības plānu attiecībā uz Rietumbalkāniem**, ar kuru Komisija nāca klajā 2022. gada decembrī, šim reģionam paredzētais Eiropas Komisijas atbalsts ir vērsts uz robežu pārvaldību, cīņu pret migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību, atgriešanas palielināšanu un sadarbību patvēruma, aizsardzības un uzņemšanas sistēmu jomā, kā arī uz to, lai panāktu saskaņošanu ar ES vīzu politiku, kas ir viena no Rietumbalkānu partneru saistībām, kuras tie uzņēmas savās reformu programmās saskaņā ar izaugsmes plānu. Pārskata periodā ir tikuši apspriesti, parakstīti vai ieviesti dzīvē jauni statusa nolīgumi, ar kuriem Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūrai (*Frontex*) atļauj izvietot Rietumbalkānos papildu Eiropas Robežu un krasta apsardzes vienības. ES atbalsts Rietumbalkāniem migrantu kontrabandas un cilvēku tirdzniecības apkarošanā sniedz operatīvus rezultātus.

Kaut arī to neatbilstīgo ieceļotāju skaits, kuri no Turcijas devās uz Grieķijas salām, ir būtiski pieaudzis salīdzinājumā ar 2022. gadu, tomēr 2023. gadā ievērojami samazinājās to cilvēku skaits, kas Kiprā un Itālijā ieradās no Turcijas. Komisija patlaban īsteno 2023. gada oktobrī pieņemto ES rīcības plānu attiecībā uz Vidusjūras austrumdaļas maršrutu. Eiropas Savienība turpina atbalstīt **Turcijas nozīmīgos pūliņus**, kurus šī valsts pieliek, lai uzņemtu 3,6 miljonus bēgļu (galvenokārt no Sīrijas), un ES turpina sadarboties ar Turcijas iestādēm nolūkā novērst neatbilstīgu migrāciju. 2016. gada martā pieņemtā ES un Turcijas paziņojuma un ES un Turcijas atpakaļuzņemšanas nolīguma īstenošana joprojām ir ļoti svarīga ES un Turcijas sadarbībai.

Krievijas agresijas karš pret Ukrainu vēl aizvien izraisa iedzīvotāju masveida pārvietošanos **gan Ukrainas iekšienē, gan plašākā reģionā**. Plašākā reģionā atrodas valstis ir turpinājušas uzņemt bēgļus no Ukrainas, tādējādi sekmējot aizsardzības un integrācijas centienus.

Ekonomika

Ekonomika lielākajā daļā no 10 paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm 2023. gadā **atguvās no lielajiem ekonomiskajiem un sociālajiem izaicinājumiem**, ar kuriem tās saskārās pret Ukrainu vērstā Krievijas agresijas kara dēļ, tādējādi aplienot ievērojamu noturību. Neraugoties uz aizvien jauniem postījumiem un lielu skaitu civiliedzīvotāju upuru, Ukrainas IKP 2023. gadā pieauga par vairāk nekā prognozētajiem 5,3 %. Saskaņā ar jauno Ukrainas plānu valsts apņēmas īstenot visaptverošu reformu kopumu, lai saglabātu makroekonomikas stabilitāti, sekmētu atveseļošanos un turpinātu virzību uz dalību Eiropas Savienībā. Lielākajā daļā Rietumbalkānu valstu reālā IKP pieaugums palēninājās, taču joprojām bija stabils, proti, tas sasniedza 6 % Melnkalnē, 3,4 % Albānijā, 3,3 % Kosovā un 2,5 % Serbijā; tas bija pieticīgāks Bosnijā un Hercegovinā (1,6 %) un

13 Avots: Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (*Frontex*).

Ziemeļmaķedonijā (1 %). Arī Turcijā un Gruzijā bija konstatējams spēcīgs IKP pieauguma temps – attiecīgi 5,1 % un 7,5 %, savukārt Moldova sāka atgūties no dziļas recesijas 2022. gadā, proti, ar pieticīgu izaugsmi par 0,7 %.

Pēc maksimuma sasniegšanas 2022. gadā **inflācija samazinājās** visās paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, kam par iemeslu galvenokārt bija zemākas starptautiskās izejvielu cenas un stingrāka monetārā politika. Turcijā kopš 2023. gada vidus ir konstatējama atzinīgi vērtējama pāreja uz tradicionālāku un stingrāku ekonomikas politiku. Strukturālas problēmas **darba tirgū**, piemēram, lielā dzimumu nodarbinātības atšķirība, prasmju neatbilstība un liels nedeklarēta darba īpatsvars, vēl aizvien rada kopīgus izaicinājumus, kas skar uzņēmējdarbības vidi, darbaspēku un ekonomikas vispārējo izaugsmi minētajās 10 valstīs. Lai risinātu šīs problēmas, joprojām ir būtiski stiprināt sociālo dialogu, tostarp sociālo partneru spējas.

Arvien svarīgāk ir tas, lai visas 10 paplašināšanās procesā iesaistītās valstis **paātrinātu strukturālās reformas** ar mērķi vidējā termiņā panākt ilgtspējīgu izaugsmi un gūt progresu, izpildot ekonomiskos kritērijus dalībai Eiropas Savienībā. Tas nozīmē, ka jānodrošina funkcionējoša tirgus ekonomika un jāpierāda spēja izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēkus Eiropas Savienībā. Ekonomikas politikai būtu arī jāatbalsta vērienīgi mērķi zaļās un digitālās pārkārtošanās jomā. Dekarbonizācijas un noturības politikas īstenošana arī turpmāk būs būtiska daļa no saskaņošanas ar ES standartiem.

V. EKONOMIKAS UN SOCIĀLĀ KONVERGENCE UN PAĀTRINĀTA INTEGRĀCIJA

IKP uz vienu iedzīvotāju Rietumbalkānos, Ukrainā, Moldovā un Gruzijā joprojām ir aptuveni 50 % vai mazāk no ES IKP, un konverģences panākšanas temps ir lēns. Vienlaikus pieredze, kas gūta no ES paplašināšanās 2004. gadā, liecina par to, ka dalība ES vienotajā tirgū un struktūrfondi pozitīvi ietekmē **ekonomikas konverģenci**. Tas ir pamats pašreizējam ES un paplašināšanās procesā iesaistīto valstu attiecību garam, proti, ar uzsvāru uz investīcijām infrastruktūrā un uzņēmējdarbības vides uzlabošanu, kā arī uz to, lai **veicinātu integrāciju konkrētās ES vienotā tirgus daļās**. Tas tiek panākts, izmantojot īpašus instrumentus, piemēram, izaugsmes plānu Rietumbalkāniem un asociācijas nolīgumus, kas ietver padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu ar Ukrainu, Moldovu un Gruziju. Šāda paātrināta integrācija ir jāpapildina ar saskaņošanu ar attiecīgo *acquis* un administratīvo spēju stiprināšanu.

Lai vēl vairāk paātrinātu reformas un **Rietumbalkānu sociālekonomisko konverģenci** ar ES un palīdzētu šim reģionam izpildīt prasības attiecībā uz dalību Eiropas Savienībā, Komisija pieņēma **izaugsmes plānu Rietumbalkāniem**. Plāna mērķis ir vēl pirms pievienošanās izmantot dažas ar dalību Eiropas Savienībā saistītas priekšrocības un stimulēt reformu turpināšanu. Minētajā plānā galvenā uzmanība ir veltīta reģiona partneru pakāpeniskai integrācijai ES vienotajā tirgū vēl pirms pievienošanās, reģionālās ekonomiskās sadarbības stiprināšanai un strukturālo reformu sekmēšanai tiesiskuma, uzņēmējdarbības vides, zaļās un digitālās pārkārtošanās un cilvēkkapitāla attīstības jomā. Šo reformu veikšana tiks veicināta ar reformu un izaugsmes mehānisma palīdzību.

Izaugsmes plāna īstenošana norit pilnā sparā, radot jaunu dinamiku reģionā. Izredzes vēl pirms pievienošanās iesaistīties dažās ES vienotā tirgus jomās – atkarībā no konkrētā progresa attiecīgā *acquis* pieņemšanā, strukturālo reformu veikšanā un reģionālās ekonomiskās sadarbības stiprināšanā – ir panākušas reģionā tuvināšanos **regulārās ministru un līderu sanāksmēs**¹⁴. Šīs sanāksmes, kurās piedalās Eiropas Savienība, ir veltītas pasākumu īstenošanai, un

¹⁴ Šādas Rietumbalkānu sešinieka (WB6) līderu sanāksmes notika Skopjē 2024. gada 21. un 22. janvārī, Tīrānā 28. un 29. februārī un Kotorā 15. un 16. maijā, kur tika panākta vienošanās, ka nākamo sanāksmi 2024. gada rudenī rīkos Bosnija un Hercegovina. Rietumbalkānu sešinieka līderi 2024. gada 19. septembrī tikās ar Komisijas priekšsēdētāju Urzulu fon der Leienu, lai apspriestu izaugsmes plāna īstenošanu.

Rietumbalkānu partneri rīko tās rotācijas kārtībā. Paātrinātās integrācijas pasākumi, kas uzsākti līdz šim, cita starpā ir šādi: pieteikumi pievienoties vienotajai euro maksājumu telpai (*SEPA*), zaļo joslu izveide ātrākai preču muižošanai uz ES un Rietumbalkānu robežām, īpaši nolīgumi par atbilstības novērtēšanu un rūpniecisko izstrādājumu pieņemamību, ar Eiropas digitālās identitātes maku sadarbspējīgu nacionālo identitātes maku un Balkānu digitālās identitātes maku izstrāde, *WiFi4EU* iniciatīvas ieviešana Rietumbalkānos, reģiona iekļaušana Eiropas Digitālās inovācijas centros, kā arī sadarbība Kritiski svarīgo zaļu alianses ietvaros. Iespēja, ka Albānija un Melnkalne līdz 2024. gada beigām kļūtu par *SEPA* dalībvalstīm, kurām jau 2025. gadā sekotu pārējie Rietumbalkānu partneri, varētu sniegt būtiskus ieguvumus šīm valstīm.

Piekluve ES vienotajam tirgum ir atkarīga no tā, vai reģions pastiprinās centienus reģionālās ekonomiskās sadarbības jomā, īstenojot **kopējo reģionālo tirgu**. Attiecībā uz šo iniciatīvu Rietumbalkānu partneri ir izstrādājuši un pieņēmuši vērienīgu, pārskatītu rīcības plānu, kam ir ievērojams potenciāls panākt vēl lielāku izaugsmi reģionā, pateicoties reģionālajai mobilitātei un investīciju piesaistei reģionālā līmenī.

Izaugsmes plānā ir iekļauts īpašs **reformu un izaugsmes mehānisms**, kam atvēlēti 6 miljardi euro un ko izmanto gan tam, lai atalgo tu valstis par reālu progresu, kurš panākts saskaņoto, vērienīgo reformu programmu īstenošanā, gan nozīmīgu investīciju atbalstam prioritārajās jomās, izmantojot Rietumbalkānu investīciju satvaru (*WBIF*). Komisija ir pieņēmusi lēmumu, ar ko apstiprina piecas reformu programmas. Īstenošana sāksies pēc mehānisma un aizdevuma nolīgumu parakstīšanas un priekšfinansējuma izmaksas.

Mehānisms papildina pirmspievienšanās palīdzību, kas Rietumbalkānu partneriem jau tiek sniegta ar **Pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (*IPA III*)**, kura ietvaros galveno uzmanību pievērš administratīvo un institucionālo spēju veidošanai, kā arī 2020. gadā pieņemtā **Ekonomikas un investīciju plāna Rietumbalkāniem**¹⁵ īstenošanai, tostarp stratēģijā *Global Gateway* paredzēto iniciatīvu izvēršanai un ekonomikas izaugsmes un divējādās zaļās un digitālās pārkārtošanās atbalstam reģionā. Paredzams, ka ar ekonomikas un investīciju plāna starpniecību reģionā tiks piesaistītas investīcijas līdz 30 miljardu euro apmērā, no kuriem 9 miljardi euro tiks piešķirti ES dotāciju veidā. Plāna īstenošana norit raiti, un ar līdz šim apstiprinātajām programmām ir plānots piesaistīt līdz 17,5 miljardiem euro, tostarp 5,4 miljardus euro ES dotācijās, kas atvēlēti 68 svarīgu infrastruktūras un sociālo investīciju finansēšanai reģionā. Turklāt ir paredzēta 21 garantija, kas saņems ES finansējumu līdz pat 937 miljonu euro apmērā ar mērķi piesaistīt privātās investīcijas, lai palielinātu reģiona investīciju spējas. Pirmspievienšanās palīdzības instruments arī ietver atbalstu lauku attīstības programmām (*IPARD*) Albānijā, Ziemeļmaķedonijā, Melnkalnē, Serbijā un Turcijā.

Lai nodrošinātu Ukrainas un tās ekonomikas atjaunošanu nolūkā paātrināt valsts iespējamo pievienošanās Eiropas Savienībai, ir vajadzīgs ne tikai liels finansiāls ieguldījums, bet arī strukturālas reformas. Šajā nolūkā Eiropas Savienība ir pieņēmusi **Ukrainas mehānismu**, kuram atvēlēti 50 miljardi euro un kura mērķis ir palīdzēt valstij sagatavoties pievienošanās procesam, atjaunot un modernizēt Ukrainas infrastruktūru, īstenot strukturālas reformas un stiprināt valsts administratīvās spējas uzņemties pienākumus, kas izriet no dalības Eiropas Savienībā. Mehānisms stājas spēkā 2024. gada 1. martā.

Ukrainas plāns – iepriekš minētā mehānisma pirmais pīlārs – ir būtisks instruments, kura mērķis ir nodrošināt Ukrainas konvergenci ar Eiropas Savienību un pakāpenisku integrāciju tajā. Ukrainas valdība izstrādāja šo visaptverošo plānu, ko aprīlī apstiprināja Komisija un Padome – maijā. Plānā ir apzinātas 69 reformas un 10 investīcijas, kas aptver 15 jomas (tostarp enerģētiku, lauksaimniecību, transportu, zaļo un digitālo pārkārtošanos, cilvēkkapitālu, valsts uzņēmumus, uzņēmējdarbības vidi, publiskās finanses un decentralizāciju). Šo pasākumu mērķis ir palielināt Ukrainas makroekonomisko un finansiālo noturību, uzlabot pārvaldību, vairo administrācijas spējas un efektivitāti, uzlabot tiesu iestāžu pārskatatbildību un integritāti, atbalstīt privātā sektora attīstību un radīt vidi, kas ir labvēlīga

¹⁵ COM(2020) 690.

ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei. Paredzams, ka vairākas reformas palīdzēs Ukrainai tās virzībā uz pievienošanos Eiropas Savienībai, veicinot saskaņošanu ar ES *acquis*, it īpaši valsts pārvaldes, publisko finanšu pārvaldības, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas, publiskā iepirkuma, transporta un agropārtikas nozarē.

Mehānisma otrajam pīlāram – **Ukrainas investīciju satvaram** – ES finanšu instrumentu veidā ir atvēlēti 9,3 miljardi euro, un tā mērķis ir piesaistīt publiskās un privātās investīcijas, mobilizējot līdz pat 40 miljardiem euro, lai atbalstītu valsts atveseļošanu un rekonstrukciju. Jau tikuši piešķirti 1,4 miljardi euro, lai papildinātu esošos ieguldījumu nolīgumus, kas noslēgti ar vairākām starptautiskām finanšu iestādēm nolūkā piesaistīt konkrētas investīcijas Ukrainas ekonomikā. Ar mehānisma trešo pīlāru sniedz tehnisko palīdzību Ukrainas valdībai, lai stiprinātu valdības spējas īstenot reformas, kas izklāstītas plānā un ir būtiskas pievienošanās procesam, un lai atbalstītu pilsonisko sabiedrību.

ES **padziļināta un visaptveroša brīvās tirdzniecības zona (DCFTA) ar Ukrainu** ir kļuvusi par efektīvu instrumentu, lai radītu apstākļus labākām ekonomiskām un tirdzniecības attiecībām nolūkā vēl vairāk stimulēt konvergenci. Uz *DCFTA* pamata Eiropas Savienība ir pilnībā liberalizējusi importu no Ukrainas attiecībā uz lielāko daļu izstrādājumu un saglabājusi tarifa kvotas un minimālās cenas sistēmu tikai dažu nedaudzu lauksaimniecības produktu gadījumā. Lai atbalstītu Ukrainas ekonomiku, Eiropas Savienība kopš 2022. gada ir pilnībā atcēlusi savus tarifus visiem importētajiem izstrādājumiem, pieņemot pagaidu autonomos tirdzniecības pasākumus. Taču, lai ņemtu vērā ES ieinteresēto personu bažas, dažās jutīgās lauksaimniecības nozarēs tika ieviests pastiprināts aizsardzības mehānisms un ārkārtas apturēšanas sistēma. Citi noteikumi ļauj panākt pakāpenisku integrāciju, tādējādi laikposmā vēl pirms pievienošanās jau dodot ieguvumus no dalības Eiropas Savienībā. Piemēri minētajam ir iespēja noslēgt nolīgumu par atbilstības novērtēšanu un rūpniecisko izstrādājumu pieņemamību (*ACAA*) vai pievienoties iniciatīvai “viesabonēšana kā mājās”.

ES un Moldovas DCFTA palīdz Moldovai vēl pirms pievienošanās pastiprināt valsts ekonomisko un tirdzniecības integrāciju ar ES. Eiropas Savienība ir pilnībā liberalizējusi visu importu no Moldovas, izņemot septiņus lauksaimniecības produktus, kuru gadījumā kopš 2022. gada ir spēkā autonomi tirdzniecības pasākumi, kas piešķir pagaidu liberalizāciju. Valsts arī strādā pie tā, lai noslēgtu *ACAA* un, iespējams, pievienotos ES zonai “viesabonēšana kā mājās”.

Eiropas Komisija 2024. gada 10. oktobrī pieņēma **Moldovas izaugsmes plānu**, kuram atvēlēti 1,8 miljardi euro un kura pamatā ir reformu un izaugsmes mehānisms 2025.–2027. gadam. Šā plāna mērķis ir nākamajos trijos gados paātrināt sociālekonomiskas un fundamentālas reformas, uzlabot Moldovas piekļuvi Eiropas Savienības vienotajam tirgum un palielināt finansiālo palīdzību. Plāns un mehānisms kopīgi veicinās un stimulēs reformas un investīcijas, kas vajadzīgas, lai paātrinātu pievienošanās procesu.

ES un Gruzijas DCFTA īstenošana vēl aizvien atvieglo Gruzijas tiesiskā regulējuma tuvināšanu Eiropas Savienībai un sniedz iespēju panākt atvērtu vidi tirdzniecībai un investīcijām starp abām pusēm.

Austrumu partnerības valstis un reģions arī saņem palīdzību saskaņā ar Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu (*NDICI*) un **ekonomikas un investīciju plānu**¹⁶, ar kuriem atbalsta zaļo un digitālo pārkārtošanos un veicina ekonomikas izaugsmi visā reģionā, tostarp izvērsot stratēģiju *Global Gateway*. Minētā plāna īstenošana pārskata periodā ir paātrinājusies. Šā plāna ietvaros 2024. gada oktobrī bija piesaistīti kopumā 11,6 miljardi euro publiskās un privātās investīcijās. Minētās investīcijas ir vērstas uz privāto sektoru un nodrošina mikrouzņēmumiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem piekļuvi koncesiju finansējumam. Turklāt ir paredzētas investīcijas transporta, kā arī digitālajā un enerģētiskajā savienotībā. Piesaistītās investīcijas būtiski veicina partnervalstu ekonomikas izaugsmi un veido pamatu integrētākām un nākotnes prasībām atbilstošām ekonomikām.

16 SWD(2021) 186 final.

Paredzams, ka **Turcijas investīciju platforma (TIP)**, kas 2022. gadā tika izveidota Eiropas Fonda ilgtspējīgai attīstībai plus (EFIA+) ietvaros, piesaistīs Turcijā investīcijas gandrīz 2,4 miljardu euro apmērā, pateicoties ES budžeta garantijām vairāk nekā 400 miljonu euro apmērā. TIP atvieglo investīciju veikšanu savstarpējo interešu jomās, piemēram, tādās kā zaļās investīcijas un ilgtspējīga pārkārtošanās, atjaunīgā enerģija, savienotība un digitalizācija. Minētajā platformā ir ietverts iedarbīgs riska mazināšanas instrumentu kopums, kuru mērķis ir palielināt ES un starptautisko finanšu iestāžu finansiālās spējas un veicināt Turcijā publiskās un privātās investīcijas. TIP var arī pavērt ceļu iespējamām Eiropas komandas iniciatīvām, kas tiktu īstenotas kopā ar starptautiskām finanšu iestādēm.

Turklāt Eiropas Savienība sniedza ievērojamu finansiālu atbalstu un apliecināja solidaritāti ar Turciju, reaģējot uz postošajām **zemeštrīcēm** 2023. gada februārī. Abas puses veiksmīgi sadarbojas, lai sniegtu ES apsolīto palīdzību 1 miljarda euro apmērā.

Turklāt 2024. gadā tika apsolīts piešķirt 1 miljardu euro **Sīrijas bēgļiem un uzņēmējkopienām Turcijā**.

Ekonomikas konverģencei jāiet roku rokā ar **sociālo konverģenci**, un šā procesa pamatā ir jābūt ES sociālo tiesību pīlāra principiem un ES sociālās jomas *acquis*. Lai to panāktu, ir ļoti svarīgi, ka visas paplašināšanās procesā iesaistītās valstis izveido labi funkcionējošas darba tirgus struktūras un iestādes, efektīvas sociālās aizsardzības sistēmas un spēcīgu sociālo dialogu.

VI. REĢIONĀLĀ SADARBĪBA UN LABAS KAIMIŅATTIECĪBAS

Stabilizācijas un asociācijas procesā, kā arī paplašināšanās procesā būtiski elementi **Rietumbalkānos** ir labas attiecības ar kaimiņvalstīm un reģionālā sadarbība. Joprojām ir svarīgi **pārvarēt pagātnes mantojumu** un risināt strīdus, kas radušies 1990. gadu konfliktu rezultātā. Vēl jāatrisina svarīgi neatrisināti divpusejie jautājumi, citstarp robežu jautājumi un taisnības nodrošināšana kara noziegumos cietušajiem, atlikušo bezvēsts pazudušo personu identificēšana un precīza pagātnes nežēlīgo noziegumu uzskaitē reģionālā līmenī.

Reģions piepilda savu ieceri izveidot **kopēju reģionālo tirgu (KRT)**, kura mērķis ir nodrošināt personu brīvu pārvietošanos un pakalpojumu, preču un kapitāla brīvu apriti. Tas sekmēs nodarbinātību un tirdzniecību un atvieglinās muitas procedūras starp partneriem. Šo darbu koordinē **Reģionālās sadarbības padome un Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīgums (CBTN)** sadarbībā ar **investīciju forumu Western Balkans 6 Chamber**.

Ir panākts **progress KRT rīcības plāna īstenošanā**, proti, pēdējo trīs gadu laikā ir pieņemti pieci mobilitātes nolīgumi. Šie nolīgumi attiecas uz personu apliecināšanu dokumentu, kas tiek izsniegts ceļošanas vajadzībām, profesionālo un akadēmisko kvalifikāciju atzīšanu un piekļuvi augstākajai izglītībai. Pārvarot ieilgušās grūtības, **CBTN Apvienotā komiteja 2024. gada oktobrī** pieņēma vairākus būtiskus lēmumus, kas ievērojami palielina potenciālos ieguvumus, kurus sniedz kopējais reģionālais tirgus.

Berlīnes samitā, kas notika **2024. gada 14. oktobrī**, reģions pieņēma **otro KRT rīcības plānu 2025.–2028. gadam**. Plānā galvenā uzmanība ir pievērsta esošās sadarbības padziļināšanai un jaunu iniciatīvu uzsākšanai, it īpaši tādās jomās kā tirdzniecība, pārvietošanās brīvība, uzņēmējdarbības vide, cilvēkkapitāls un digitālā pārkārtošanās. Šā rīcības plāna īstenošana un vispārējā reģionālā sadarbība būs būtisks nosacījums progresam, kas nepieciešams, lai piešķirtu piekļuvi konkrētām ES vienotā tirgus jomām, kā izklāstīts izaugsmes plānā. Gan CBTN lēmumu, gan rīcības plāna īstenošana pavērs jaunu posmu kopējā reģionālā tirgus izveidē, sniedzot taustāmus ieguvumus reģiona iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

Reģionālā savienojamība joprojām ir viena no darba kārtības galvenajām prioritātēm, kas tiek nodrošināta, pateicoties sadarbībai transporta, enerģētikas un digitālajā jomā. **Transporta kopiena** turpināja atbalstīt transporta nozares pakāpenisku integrāciju Rietumbalkānos, Ukrainā, Moldovā un Gruzijā un vienlaikus sekmēja transporta pārvadājumu atvieglošanu, ieviešot zaļo joslu iniciatīvu un sagatavojot attiecīgu ceļvedi. Tajā ir ietverti plāni modernizēt 11 robežšķērsošanas vietas gan reģiona

iekšienē, gan starp reģionu un Eiropas Savienību, lai tādējādi ievērojami samazinātu gaidīšanas laiku, vienlaikus nodrošinot nepieciešamo kontroli. ES un Ukrainas **solidaritātes joslām** joprojām ir nozīmīga loma, lai izveidotu loģistikas maršrutus kritiski svarīgām tirdzniecības plūsmām starp Ukrainu, Moldovu, Eiropas Savienību un pārējo pasauli.

Ar **Enerģētikas kopienas sekretariātu** turpinājās sadarbība attiecībā uz nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem (neraugoties uz kavēšanos šo plānu pieņemšanā), kuri ir pamatā 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvara īstenošanai, kā arī attiecībā uz enerģētiskās drošības un efektivitātes uzlabošanu un **enerģijas tirgus integrāciju** ar Eiropas Savienību. Ir ļoti svarīgi, ka Enerģētikas kopienas līgumslēdzējas puses transponē un īsteno elektroenerģijas integrācijas paketi un strādā pie tā, lai oglekļa cena līdz 2030. gadam būtu līdzvērtīga cenai, par kuru elektroenerģija tiek tirgota ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā.

Digitālajā jomā reģions turpināja īstenot 2019. gadā noslēgto **nolīgumu “Viesabonēšana kā mājās”**, kā arī brīvprātīgo nolīgumu par viesabonēšanas maksas samazināšanu ar ES, par kuru vienojušies vadošie telesakaru operatori un kurš stājās spēkā 2023. gada 1. oktobrī. Papildus tam, lai nodrošinātu saskaņošanu ar ES *acquis* un izvērstu spēcīgu, stabilu un drošu infrastruktūru saskaņā ar ES 5G kiberdrošības rīkkopu un visaptverošām kiberneturīgām sistēmām, reģionam ir arī ļoti svarīgi izstrādāt digitālās identitātes satvarus un attīstīt digitālos publiskos pakalpojumus. Reģions ir apņēmies izveidot nacionālos digitālās identitātes makus un pēc tam – līdz 2027. gada beigām – “Balkānu digitālās identitātes maku”.

Ar **Jauniešu reģionālās sadarbības biroja (RYCO)** starpniecību tika turpinātas darbības, kuru mērķis ir stiprināt civiltiesisko saikni starp jauniešiem. Šis birojs darbojas kā reģionāls mehānisms, kam ir unikālas iespējas veicināt reģionālo sadarbību, uzticēšanos un samierināšanu starp jauniešiem gan reģiona ietvaros, gan ar Eiropas Savienību. **Eiropas Koledža** 2023. gada rudenī atklāja filiāli Rietumbalkānos – Tirānā, kas izglītības jomā vēl vairāk stiprinās saites ar ES. Tiešus personiskus kontaktus un labas kaimiņattiecības veicina arī tas, ka reģions aktīvi piedalās ES programmās izglītības, mācību, jaunatnes un sporta jomās, proti, programmā **Erasmus+** un **Eiropas Solidaritātes korpusa** programmā, kā arī tas, ka reģiona augstākās izglītības iestādes līdzdarbojas **Eiropas universitāšu aliansēs**, savukārt radošās nozares piedalās **programmā “Radošā Eiropa”**. Sekmīgi īstenojot programmu Rietumbalkāniem inovācijas, pētniecības, izglītības, kultūras, jaunatnes un sporta jomā, arī turpmāk tiks veicināta pētniecības infrastruktūras, zinātnes un tehnoloģiju parku attīstība, sekmēta tehnoloģiju pārnese un ieviesti inovācijas atbalsta pasākumi, kas tādējādi vēl vairāk uzlabos reģiona konkurētspēju.

Visām pusēm godprātīgi jāīsteno spēkā esošie **divpusējie nolīgumi**, citstarp Prespas nolīgums starp Grieķiju un Ziemeļmaķedoniju un Sadraudzības, labu kaimiņattiecību un sadarbības līgums starp Bulgāriju un Ziemeļmaķedoniju.

Situācija starp Kosovu un Serbiju joprojām bija saspringta, kaut gan ir panākts progress **to attiecību normalizēšanā**. Vērā ņemami sasniegumi cita starpā bija svarīgi nolīgumi, par kuriem vienošanās tika panākta Ohridā 2023. gada februārī un martā, sagatavošanās pasākumi tam, lai Kosovā izveidotu Serbu vairākuma pašvaldību asociāciju/kopienu, progress enerģētikas nozarē un apņemšanās risināt jautājumus saistībā ar bezvēsts pazudušām personām. Jēgpilns progress ir atkarīgs no tā, vai abas puses iesaistīsies ES veicinātajā dialogā un bez turpmākas kavēšanās vai priekšnosacījumiem īstenoš juridiski saistošo nolīgumu par virzību uz attiecību normalizēšanu un tam pievienoto pielikumu. Attiecību normalizēšana ir būtiska abu partneru virzībai uz Eiropas Savienību – pretējā gadījumā pastāv risks, ka viņi zaudēs lielas iespējas. 2024. gada maijā tika atjaunināti Serbijas pievienošanās sarunu 35. sadaļas kritēriji un Kosovas īpašās grupas normalizācijas jautājumos darba kārtība, lai iekļautu nolīgumu par virzību uz Kosovas un Serbijas attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikumu.

Krievijas agresijas karš pret **Ukrainu** ir ietekmējis attiecības ar tās divpusējiem partneriem un kaimiņvalstīm. Ukrainas iestādes ir centušās uzturēt un vēl vairāk stiprināt sadarbību un diplomātiskās

saītes ar Eiropas valstīm un citām valstīm, tostarp panākt atbalstu taisnīgam un ilgstošam mieram Ukrainā saskaņā ar Ukrainas miera formulu.

Ukrainas attiecības ar Rietumbalkāniem kopumā ir uzlabojušās, kaut arī Ukrainai un Serbijai, kā arī Bosnijas un Hercegovinas Serbu Republikas administratīvajai vienībai ir atšķirīgi viedokļi par šo valstu saītēm ar Krieviju. Attiecībās ar Gruziju ir bijis zināms saspīlējums, jo īpaši tādēļ, ka Gruzija nav pievienojusies sankcijām pret Krieviju. Neraugoties uz to, ka Turcija nav pievienojusies ES ierobežojošajiem pasākumiem pret Krieviju, Turcija Ukrainai vēl aizvien ir stratēģiski svarīga partnere, un starp šīm valstīm pastāv nozīmīgas divpusējas ekonomiskās attiecības un cilvēku savstarpējās saītes, par ko liecina divpusējais bezvīzu režīms un 2022. gada februārī parakstītais brīvās tirdzniecības nolīgums. Turcija ir arī atkārtoti centusies atjaunot Melnās jūras graudu iniciatīvu, ko Krievija izbeidza 2023. gada jūlijā, un Turcija ir bijusi nozīmīga dalībniece Ukrainas izveidotajā Starptautiskajā Krimas platformā.

Pēc tam, kad Krievija uzsāka agresijas karu pret Ukrainu, **Moldova** pastiprināja sadarbību ar Ukrainu un Rumāniju tādos jautājumos kā humānā palīdzība cilvēkiem, kuri bēg no Ukrainas, enerģētiskā drošība, transports un savienotība. Divpusējā sadarbība ar Ukrainu turpināja pastiprināties, un Moldova puda solidaritāti ar Ukrainu, balsojot par attiecīgajām ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijām un pievienojoties vairākiem tādiem politiskiem paziņojumiem starptautiskajās organizācijās, kuros ir nosodīta militārā agresija. Moldova ir arī lielākā mērā pievienojusies ES ierobežojošajiem pasākumiem pret Krieviju, neraugoties uz to, ka pati Moldova ir aizvien lielāka Krievijas spiediena mērķis.

Gruzija turpina atbalstīt Ukrainas teritoriālo integritāti un suverenitāti, tostarp atbalstot ANO rezolūcijas par atbalstu Ukrainai. Taču Gruzija nav pievienojusies ES ierobežojošajiem pasākumiem pret Krieviju. Gruzija un **Turcija** ir noslēgušas stratēģisku partnerību ar augsta līmeņa kontaktiem, tostarp Augsta līmeņa stratēģiskās sadarbības padomes ietvaros.

Ukraina, Moldova un Gruzija arī turpina aktīvi piedalīties **Austrumu partnerībā**.

Pārskata periodā Turcijas un Grieķijas attiecības turpināja uzlaboties, kas vainagojās ar 2023. gada decembrī notikušo Augsta līmeņa sadarbības padomes 5. sanāksmi, kuras laikā abu valstu vadītāji parakstīja Atēnu deklarāciju par draudzīgām attiecībām un labām kaimiņattiecībām. Aizvainojoša retorika tagad ir reta. Turcija nav veikusi neatļautas urbšanas darbības Vidusjūras austrumdaļā, kā arī nav veikusi lidojumus pāri Grieķijas salām Egejas jūrā. Joprojām tiek ziņots par pārkāpumiem attiecībā uz Grieķijas teritoriālajiem ūdeņiem, un šādu pārkāpumu skaits 2024. gadā ir pieaudzis salīdzinājumā ar 2023. gadu. Eiropas Savienība 2024. gada aprīlī puda pilnīgu apņemšanos ANO sistēmas ietvaros un saskaņā ar ES vērtībām panākt visaptverošu risinājumu Kipras problēmai un izteica gandarījumu par to, ka ir iecelta ANO ģenerālsēkrētāra personiskā sūtne Kiprā.

Turcija turpināja iestāties par divu valstu risinājumu pretrunā ANO Drošības padomes rezolūcijām. Tagad ir ārkārtīgi svarīgi, lai Turcija iesaistītos un aktīvi palīdzētu panākt taisnīgu, visaptverošu un ilgtspējīgu **Kipras jautājuma risinājumu** ANO sistēmā, pamatojoties uz divu kopienu, divu zonu federāciju ar politisku vienlīdzību, saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām, kā arī atbilstīgi ES *acquis* un principiem, kas ir ES pamatā. Turcijai steidzami jāpilda tās pienākums pilnībā īstenot ES un Turcijas asociācijas nolīguma papildprotokolu un panākt progresu attiecību normalizācijā ar Kipras Republiku. Turcijai nekavējoties jāatceļ visas darbības un soļi, kas kopš 2020. gada oktobra veikti attiecībā uz Varošu un kas ir pretrunā attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām. Lai nodrošinātu stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstītu ES un Turcijas sadarbību un savstarpēji izdevīgas attiecības, ir ļoti svarīgi turpināt godprātīgu dialogu un atturēties no viļņusējām darbībām, kas ir pretrunā ES interesēm un pārkāpj starptautiskās tiesības un ES dalībvalstu suverēnās tiesības. Tiek sagaidīts, ka Turcija viennozīmīgi paudīs apņemšanos uzturēt labas kaimiņattiecības, ievērot starptautiskos nolīgumus un panākt strīdu mierīgu izšķiršanu saskaņā ar ANO Statūtiem, vajadzības gadījumā vērsoties Starptautiskajā Tiesā. ES joprojām ir apņēmības pilna aizstāvēt savas un dalībvalstu intereses, kā arī saglabāt reģionālo stabilitāti.

Teritoriālā sadarbība ļauj paplašināšanās procesā iesaistītajām valstīm strādāt kopā un sadarboties ar kaimiņos esošajām ES dalībvalstīm svarīgākajās sociālajās un ekonomikas nozarēs. Konkrētāk –

pārrobežu un *Interreg* sadarbības programmas paver iespējas dialogam, sadarbībai un attīstībai pašvaldību līmenī, jo tiek iesaistītas kopienas, privātais sektors un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. ES makroreģionālā stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam un ES stratēģija Donavas reģionam joprojām ir sekmējušas sadarbību starp dalībvalstīm un kandidātvalstīm ar mērķi nodrošināt attīstību, panākt kohēziju un samazināt atšķirības šajos divos makroreģionos. Minēto stratēģiju mērķis ir atrast makroreģionu ekonomisko un sociālo potenciālu, stiprinot administratīvās spējas saistībā ar dažādām ES rīcībpolitikām un veicinot attīstības projektus svarīgākajās jomās, un šīs stratēģijas sniedz būtisku ieguldījumu paplašināšanās procesa sagatavošanā.

Līdzīgi arī Kopīgā jūrlietu programma ir atvieglinājusi dialogu un sadarbību starp dalībvalstīm un kandidātvalstīm Melnās jūras reģionā tādos jautājumos kā, piemēram, vides aizsardzība, jūras piesārņojuma novēršana un pārvaldība un zilās ekonomikas ilgtspējīga attīstība.

VII. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

I.

1. Divdesmit gadus pēc ES lielākās paplašināšanās, kad pievienojās desmit dalībvalstis, pievienošanās Eiropas Savienībai joprojām ir viens no galvenajiem ilgtermiņa **drošības, miera, stabilitātes un labklājības** virzītājspēkiem **Eiropā**. Vēsturiskā iespēja saistīt savu **nākotni ar Eiropas Savienību ir pāvērusies desmit partneriem**, tostarp sešiem partneriem Rietumbalkānos, kā arī Turcijai, Ukrainai, Moldovai un Gruzijai.
2. Paplašināšanās process joprojām ir **balstīts uz nopelniem**, un tas ir atkarīgs no objektīvā progresa, ko guvis katrs partneris. Lai to panāktu, ir vajadzīga apņēmība īstenot neatgriezeniskas reformas visās ES tiesību jomās, īpašu uzmanību pievēršot **paplašināšanās procesa pamatjautājumiem**. Demokrātija, tiesiskums un pamatvērtības arī turpmāk būs ES paplašināšanās politikas stūrakmeņi. Dalība Eiropas Savienībā ir **stratēģiska izvēle**. Partneriem ir stingri un nepārprotami jāpieņem un jāveicina **ES vērtības**. Saskaņošana ar **ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku** vairāk nekā jebkad agrāk liecina par kopīgām vērtībām un stratēģisko orientāciju jaunajā ģeopolitiskajā kontekstā.
3. **Paplašināšanās process 2023. un 2024. gadā ieguva jaunu impulsu**. Sarunās ar Albāniju pamatjautājumu kopa tika atvērta 2024. gada 15. oktobrī. Pievienošanās sarunas ar Ukrainu un Moldovu tika sāktas pirmajās starpvaldību konferencēs, kas notika 2024. gada jūnijā. Tā kā Melnkalne ir izpildījusi starpposma kritērijus attiecībā uz tiesiskuma sadaļām, tā gatavojas provizoriski slēgt turpmākās sarunu sadaļas. Eiropadome 2024. gada martā nolēma sākt pievienošanās sarunas ar Bosniju un Hercegovinu. Skrīninga process ar Albāniju un Ziemeļmaķedoniju tika pabeigts 2023. gada beigās. Eiropadome 2023. gada decembrī piešķīra Gruzijai kandidātvalsts statusu. Taču pēc darbībām, ko Gruzijas valdība veikusi kopš 2024. gada pavasara, ES pievienošanās process *de facto* ir apturēts. Padome vēl aizvien izskata Kosovas dalības pieteikumu, kas iesniegts 2022. gada decembrī.
4. Paplašināšanās ir vēsturiska iespēja gan valstīm, kas pievienojas Eiropas Savienībai, gan pašreizējām dalībvalstīm un ES kopumā. **Lielākai un spēcīgākai Savienībai ir būtiskas sociālekonomiskās, politiskās un drošības priekšrocības**. Paplašināta Eiropas Savienība var labāk garantēt kontinentā politisko stabilitāti, drošību un mieru. Lielāka Savienība būs spēcīgāka globālo procesu dalībniece, kurai būs **lielāka ģeopolitiskā ietekme**, kas ļaus tai uzņemties vēl nozīmīgāku lomu starptautiskajā arēnā. ES paplašināšanās sniegs tālejošus **sociālekonomiskus ieguvumus** Savienības pašreizējām un nākamajām dalībvalstīm. Vienlaikus paplašināšanās īstenošanai ir vajadzīgs iekšējo pārdomu process Savienības iekšienē, kā arī tās struktūru un rīcībpolitiku sagatavošana. Eiropas Komisija 20. martā pieņēma paziņojumu par reformām pirms ES paplašināšanās un politikas pārskatiem, kas sniedz ieguldījumu patlaban notiekošajās diskusijās par **iekšējām reformām, kuras Eiropas Savienībai būs jāveic**. Komisija nāks klajā ar pirmspievienošanās politikas pārskatiem, kuros galvenā uzmanība tiks veltīta tādām atsevišķām jomām kā tiesiskums, vienotais tirgus, nodrošinātība ar pārtiku, aizsardzība un drošība, klimats, enerģētika un migrācija, kā arī plašāka sociālā, ekonomiskā un teritoriālā konverģence.

5. Paplašināšanās procesā iesaistītie partneri ir jānostiprina Eiropas Savienībā, kas panākams ar **pakāpenisku integrāciju**, kuras rezultātā savukārt paātrināsies paplašināšanās process. Pakāpeniska integrācija palīdzēs tehniski sagatavoties dalībai Eiropas Savienībā, paātrināt saskaņošanu ar *acquis* un atvieglināt pievienošanās procesu. **Izaugsmes plāna Rietumbalkāniem** īstenošana palielinās Rietumbalkānu ekonomikas konverģenci ar Eiropas Savienību. Plāna mērķis ir vēl pirms pievienošanās Eiropas Savienībai sniegt dažas no priekšrocībām, kuras saistītas ar piekļuvi vienotajam tirgum, kā arī piemērot attiecīgos pienākumus, un plānā ir paredzēta lielāka finansiālā palīdzība, kas tiks sniegta ar reformu un izaugsmes mehānisma starpniecību, lai stimulētu reformas Rietumbalkānos. Būtiski ir tas, ka piekļuve ES vienotajam tirgum ir atkarīga no tā, vai reģions pastiprinās centienus reģionālās ekonomiskās sadarbības jomā, īstenojot kopējo reģionālo tirgu un balstoties uz nesenajām pozitīvajām norisēm. Izaugsmes plāna ietvaros Komisija ir apstiprinājusi piecu Rietumbalkānu partneru reformu programmas, kurās izklāstītas vērienīgas reformas, ko tie plāno veikt, lai sasniegtu mehānisma mērķus. Komisija sadarbojas ar Bosniju un Hercegovinu, lai palīdzētu tai pabeigt reformu programmas izstrādi. Lai atbalstītu Ukrainas konverģenci un pakāpenisku integrāciju Eiropas Savienībā, 2024.–2027. gada laikposmā ar **Ukrainas mehānisma** palīdzību Ukrainai tiks piešķirts atbalsts, pamatojoties uz Ukrainas plāna īstenošanu. 2024. gada 10. oktobrī tika pieņemts īpašs **Moldovas izaugsmes plāns**, kura mērķis ir atbalstīt šīs valsts sociālekonomiskās reformas un investīcijas.
6. Stabilizācijas un asociācijas procesā, kā arī paplašināšanās procesā būtiski elementi Rietumbalkānos ir **labas attiecības ar kaimiņvalstīm un reģionālā sadarbība**. Joprojām ir svarīgi pārvarēt pagātnes mantojumu un risināt strīdus, kas radušies 1990. gadu konfliktu rezultātā. Vēl jāatrisina neatrisinātie divpusējie jautājumi, jo īpaši tādēļ, ka tie kavē reģionālo integrāciju un partneru virzību uz Eiropas Savienību. Kosovai un Serbijai attiecību normalizēšana ir ļoti būtiska abu partneru virzībai uz Eiropu, un, ja netiks panākts progress, abi partneri riskē zaudēt svarīgas iespējas.
7. **Turcija** vēl aizvien ir kandidātvalsts un svarīga Eiropas Savienības partnere, un valdība uzsver, ka tās stratēģiskais mērķis ir pievienošanās Eiropas Savienībai. Taču pievienošanās sarunas ar Turciju saskaņā ar Padomes lēmumu kopš 2018. gada ir apturētas. Šā novērtējuma pamatā esošie fakti joprojām ir aktuāli. Vēl aizvien pastāv nopietnas bažas pamattiesību un tiesiskuma, tostarp tiesu iestāžu neatkarības, jomā. Dialogs par tiesiskumu un pamattiesībām joprojām ir neatņemama ES un Turcijas attiecību sastāvdaļa. Vienlaikus tiek turpināts darbs saistībā ar ieteikumiem, kas izklāstīti kopīgajā paziņojumā par pašreizējo stāvokli ES un Turcijas politiskajās, ekonomiskajās un tirdzniecības attiecībās, un pakāpeniskā, samērīgā un atsaucamā veidā tiek izpētītas iespējas attiecību atjaunošanai un īstenošanas turpināšanai saskaņā ar Eiropadomes secinājumiem. Eiropas Savienība ir stratēģiski ieinteresēta nodrošināt stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstīt abpusēji izdevīgas sadarbības attiecības ar Turciju.

II.

8. **Melnkalnē** pievienošanās process Eiropas Savienībai ir valsts svarīgākā prioritāte un skaidra politiskā apņemšanās no iestāžu puses, kas kopumā atspoguļojas politikas lēmumos. Tas ietver turpmāku pilnīgu saskaņošanu (100 %) ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku, tostarp sankcijām. Kopš valdības izveides 2023. gada oktobrī tā ir darbojusies kopumā stabilā politiskajā vidē, kurā valda mazāka polarizācija salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Valdība ievērojami paātrināja gatavošanos dalībai Eiropas Savienībā, un 2024. gada jūnijā notikušajā starpvaldību konferencē par pievienošanās sarunām ar Melnkalni tika apstiprināts, ka Melnkalne kopumā ir izpildījusi starpposma kritērijus attiecībā uz tiesiskuma 23. un 24. sadaļu, sniedzot iespēju turpināt provizoriskslēgt vēl citas sadaļas, ja ir izpildīti nosacījumi.

Komisija uzskata, ka saskaņā ar sarunu programmu pašlaik ir nodrošināts vispārējs līdzsvars starp progresu tiesiskuma sadaļās, no vienas puses, un progresu pievienošanās sarunās visās sadaļās, no otras puses. Prioritāte turpmākam progresam ir saglabāt un pastiprināt centienus risināt neatrisinātos jautājumus. Tiesiskuma jomā tas nozīmētu arī turpmāk koncentrēties uz tādām kritiski svarīgām jomām kā vārda brīvība un mediju brīvība, cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību, kā arī paātrināt un padziļināt reformas attiecībā uz tiesu sistēmas neatkarību,

profesionalitāti un pārskatatbildību. Attiecībā uz citām sarunu sadaļām tūlītēja uzmanība jāpievērš tam, lai tiktu veikta svarīgākās, vēl neīstenotās un ar ES saistītās reformas un tiktu izpildīti slēgšanas kritēriji, jo īpaši saistībā ar tām sadaļām, ko drīzumā varētu provizoriski slēgt. Melnkalnes valdība paziņoja par savu mērķi līdz 2026. gada beigām pabeigt pievienošanās sarunas, un Komisija ir gatava atbalstīt šo vērienīgo mērķi – sākot ar priekšlikuma iesniegšanu par to, lai līdz 2024. gada beigām provizoriski slēgtu vēl citas sadaļas, un nozīmīgas programmas pieņemšanu attiecībā uz 2025. gadu, ja būs izpildīti attiecīgie nosacījumi. Šajā nolūkā Melnkalnei ir ļoti svarīgi īstenot strukturētu un rūpīgi plānotu pieeju, kas tika izstrādāta, lai praksē virzītu uz priekšu ES integrācijas programmu. Arī turpmāk ir vajadzīga plaša politiska vienprātība par svarīgākajām reformām.

9. ES pievienošanās reformu tempu **Serbijā** palēnināja 2023. gada decembrī notikušās pirmstermiņa vēlēšanas un no tām izrietošais valdības un parlamenta darbības pārtraukums. Tomēr tiesiskuma jomā turpinājās tiesu sistēmas reformas īstenošana. Serbija pieņēma jaunu pretkorupcijas stratēģiju un turpināja palīdzēt pārvaldīt jauktās migrācijas plūsmas virzībā uz Eiropas Savienību. Mediju jomas jauno tiesību aktu pilnīga īstenošana, kā arī to turpmāka saskaņošana ar ES *acquis* un Eiropas standartiem vēl nav pabeigta; šis darbs ir jāpabeidz. Serbija apņēmas pilnībā izpildīt visus savus attiecīgos pienākumus, kuri izriet no 2023. gadā panāktā nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī no visiem iepriekšējiem nolīgumiem. Serbijas panāktais saskaņotības līmenis ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku lielā mērā nav mainījies, un tas prioritārā kārtā būtu ievērojami jāuzlabo, tostarp jāpievienojas ierobežojošiem pasākumiem un paziņojumiem par Krieviju. Serbijai jāatturas no darbībām un paziņojumiem, kas ir pretrunā ES nostājām ārpolitikā un citos stratēģiskos jautājumos, un šai valstij nopietni jāpierāda sava stratēģiskā virzība uz Eiropas Savienību.

Pastāvīgi jāpievērš uzmanība tam, lai saglabātu vispārējo līdzsvaru starp progresu tiesiskuma sadaļās un attiecību normalizēšanu ar Kosovu, no vienas puses, un progresu pievienošanās sarunās visās sadaļās, no otras puses. Komisija jau trešo gadu atkārtu savu novērtējumu par to, ka Serbija ir izpildījusi kritērijus, lai atvērtu 3. kopu ("Konkurētspēja un iekļaujoša izaugsme").

Serbijas progress tiesiskuma jomā un attiecību normalizēšanā ar Kosovu turpinās noteikt pievienošanās sarunu vispārējo tempu. Paredzams, ka nākamajā gadā Serbija paātrinās darbu pie to reformu īstenošanas visās jomās, kuras saistītas ar pievienošanās Eiropas Savienībai, īpašu uzmanību pievēršot tiesiskuma starpposma kritērijiem, kā arī nodrošinās patiesi labvēlīgu vidi pilsoniskajai sabiedrībai un medijiem, patiesi cenšoties izbeigt dezinformāciju un ārvalstu īstenotu informācijas manipulāciju. Turpinot dialogu, tiek sagaidīts, ka Serbija ievēros savas saistības, kas izriet no nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī no visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem.

10. **Albānijā** iestādes ir konsekventi paudušas stingru politisko apņemšanos attiecībā uz integrāciju Eiropas Savienībā, kas ir valsts svarīgākā stratēģiskā prioritāte, un ir saglabājušas mērķu vērienīgumu, lai virzītos uz priekšu pievienošanās sarunās. Albānija ir turpinājusi gūt progresu ar pamatjautājumu kopu saistītajās reformās, jo īpaši attiecībā uz visaptverošu tiesu sistēmas reformu un pārbaudes procesu, kura noslēgums pirmajā instancē ir gaidāms pavisam drīz, pateicoties labiem rezultātiem korupcijas apkarošanas lietās un tam, ka valsts ir palielinājusi savas spējas finanšu izmeklēšanā pret organizēto noziedzību. Albānijas aktīvā iesaistīšanās, ko valsts apliecināja kā ANO Drošības padomes nepastāvīgā locekle līdz 2023. gada beigām, kā arī Albānijas pilnīgā saskaņotība ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku liecina par valsts stratēģisko izvēli pievienoties Eiropas Savienībai un par Albānijas lomu kā uzticamai starptautiskajai partnerei.

Pēc pirmās starpvaldību konferences par pievienošanās sarunām, kura notika 2022. gada jūlijā, 2023. gada novembrī tika pabeigtas visu sešu ES *acquis* kopu skrīninga sanāksmes. Komisija 2023. gada beigās iesniedza Padomei novērtējuma ziņojumu par sarunu sākšanas kritērijiem, kurā

tā secināja, ka Albānija ir izpildījusi prasības sarunu sākšanai par pamatjautājumu kopu. Komisija atzinīgi vērtē to, ka otrajā starpvaldību konferencē, kas notika 15. oktobrī, tika sāktas sarunas par pamatjautājumu kopu – tas iezīmēja izšķirošu brīdi ceļā uz pievienošanos. Komisija arī atbalsta sarunu sākšanu par 6. kopu (“Ārējās attiecības”) gada beigās, ja turpināsies pozitīvā tendence. Albānijas valdība paziņoja par savu mērķi līdz 2027. gada beigām pabeigt pievienošanās sarunas, un Komisija ir gatava atbalstīt šo vērienīgo mērķi. Lai to panāktu, ir ļoti svarīgi, ka iestādes vēl vairāk palielina uz ES vērsto reformu tempu, jo īpaši attiecībā uz tiesiskumu, pienācīgiem rezultātiem tiesībsardzības jomā, korupcijas un organizētās noziedzības efektīvu apkarošanu un pamattiesību veicināšanu, tostarp mediju brīvības, īpašumtiesību un minoritāšu jomā.

11. **Ziemeļmaķedonija** ir konsekventi paudusi politisko apņemšanos sasniegt stratēģisko mērķi – integrāciju Eiropas Savienībā – un saglabājusi mērķu vērienīgumu, lai virzītos uz priekšu pievienošanās sarunās. Ziemeļmaķedonijai jāturpina īstenot ar ES saistītās reformas, proti, pamatjautājumu kopas ietvaros, jo īpaši tiesu iestāžu, kā arī korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanas jomā. Ir jāstiprina uzticēšanās justīcijas sistēmai. Būtu neatlaidīgi jācīnās pret korupciju, tostarp gūstot pārliecinošus panākumus augsta līmeņa lietu izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un galīgo notiesājošu spriedumu pieņemšanā. Ziemeļmaķedonija 2023. gadā aktīvi darbojās Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) priekšsēdētājas amatā. Valsts turpinājusi pilnīgu saskaņošanu ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku.

Ziemeļmaķedonija vēl nav pieņēmusi attiecīgus konstitucionālus grozījumus, lai konstitūcijā iekļautu iedzīvotājus, kuri dzīvo valsts teritorijā un ir daļa no citām nācijām, piemēram, bulgārus¹⁷, ko Ziemeļmaķedonija ir apņēmusies izdarīt. Ziemeļmaķedonija ir labs etniski daudzveidīgas sabiedrības piemērs. Visām pusēm godprātīgi jāīsteno divpusēji nolīgumi ar kaimiņvalstīm, tostarp Prespas nolīgums starp Grieķiju un Ziemeļmaķedoniju un Sadraudzības, labu kaimiņattiecību un sadarbības līgums starp Bulgāriju un Ziemeļmaķedoniju. Pēc pirmās starpvaldību konferences par pievienošanās sarunām, kura notika 2022. gada jūlijā, 2023. gada decembrī tika pabeigtas visu sešu ES *acquis* kopu skrīninga sanāksmes. Komisija cer uz ātru un izlēmīgu turpmāko rīcību saistībā ar skrīninga ziņojumu par pamatjautājumu kopu, tostarp attiecībā uz valsts ceļvežiem, kas izstrādāti saskaņā ar sarunu programmu, lai pēc iespējas drīzāk un pēc tam, kad ir izpildīti attiecīgie nosacījumi, varētu atvērt pirmo kopu. Ir ļoti svarīgi, ka iestādes vēl vairāk palielina ar Eiropas Savienību saistīto reformu tempu. Ziemeļmaķedonijai būtu jāveic vajadzīgie pasākumi, lai virzītos uz priekšu pievienošanās sarunu procesā un efektīvi īstenotu ar ES saistītās reformas, it īpaši tiesiskuma, taisnīguma un korupcijas apkarošanas jomā.

12. **Bosnija un Hercegovina** ir uzrādījusi konkrētus rezultātus, par kuriem Komisija ziņoja 2024. gada martā. Migrācijas pārvaldība turpināja uzlaboties. Valsts panāca un saglabāja pilnīgu saskaņotību ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku. Laikposmā no 2023. gada novembra līdz 2024. gada martam tika pieņemti tiesību akti par tiesu iestāžu integritāti, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu un interešu konfliktiem. Taču jaunākās norises kavēja šo pozitīvo dinamiku. Valstij jāturpina apņēmiņi pasākumi, lai pabeigtu svarīgas reformas saskaņā ar ES noteikumiem un standartiem. Tas cita starpā ietver Likuma par tiesām, Likuma par Augsto tiesu un prokuroru padomi, Likuma par personas datu aizsardzību un Likuma par robežkontroli pieņemšanu. Paredzams, ka Bosnija un Hercegovina steidzami pabeigs īstenot vēl nepabeigtās konstitucionālās un vēlēšanu reformas. Separātistu darbības, kas grauj valsts vienotību, suverenitāti, teritoriālo integritāti, konstitucionālo kārtību un starptautisko identitāti, apdraud progresu ceļā uz pievienošanos Eiropas Savienībai.

17 Kā minēts Padomes secinājumos 11440/22.

Kā Eiropadome noteica 2024. gada martā pieņemtajā lēmumā par pievienošanās sarunu sākšanu, Komisija sagatavo sarunu programmu, lai Padome to varētu pieņemt, tiklīdz būs veikti visi attiecīgie pasākumi, kas izklāstīti Komisijas 2022. gada oktobra ieteikumā.

Komisija ir gatava kopā ar Bosniju un Hercegovinu izstrādāt grafiku skaidrojošajām sesijām par ES *acquis*. Lai gaidāmajās sarunās par pievienošanos ES varētu paust vienotu viedokli, Bosnijai un Hercegovinai būs jāieceļ galvenais sarunu vedējs un viņu komanda. Bosnijai un Hercegovinai arī jāizstrādā valsts plāns *acquis* pieņemšanai, kas ir vēl neizpildīts pienākums saskaņā ar stabilizācijas un asociācijas nolīgumu (SAN). Bosnijai un Hercegovinai arī jāieceļ valsts IPA koordinators.

Lai turpinātu savu virzību uz pievienošanos, gaidāms, ka Bosnija un Hercegovina veiks visus attiecīgos pasākumus, kas izklāstīti Komisijas 2022. gada oktobra ieteikumā. Komisija ir gatava palīdzēt Bosnijai un Hercegovinai gaidāmo pievienošanās sarunu ietvaros risināt visus jautājumus, kas apzināti Komisijas atzinumā par šīs valsts dalības pieteikumu.

13. **Kosovas** iestādes joprojām bija apņēmības pilnas virzīties uz Eiropu. Kosova pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā iesniedza 2022. gada decembrī. Komisija joprojām ir gatava sagatavot atzinumu par Kosovas dalības pieteikumu, tiklīdz Padome to lūgs. Tika panākts progress cīņā pret organizēto noziedzību, un uzņēmējdarbības vide uzlabojās. Vīzu režīma liberalizācija attiecībā uz Kosovu stājās spēkā 2024. gada 1. janvārī.

Kosovas ziemeļu daļā saglabājās spriedze pēc tam, kad 2023. gada septembrī bruņoti Kosovas serbi vadarbīgi uzbruka Kosovas policijai, kas bija nopietnākā pēdējo gadu laikā reģistrētā eskalācija. Attiecībām starp valdību un Kosovas serbu kopienu kaitēja vairākas nekoordinētas darbības, ko veica Kosova. Pārskata periodā palika spēkā ES pasākumi attiecībā uz Kosovu. Saskaņā ar 2023. gada 3. jūnija paziņojumu, ko ES vārdā sniedza Augstais pārstāvis, Eiropas Savienība ir īstenojusi atgriezeniskus pasākumus attiecībā uz Kosovu. Augstais pārstāvis ir ieteicis atcelt minētos pasākumus. Kosova apņēmās pilnībā izpildīt visus savus attiecīgos pienākumus, kuri izriet no 2023. gadā panāktā nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī no visiem iepriekšējiem nolīgumiem.

Kosovai jāizvērs centieni stiprināt tiesiskumu un publisko pārvaldi un aizsargāt vārda brīvību. Valdībai būtu jāstrādā pie tā, lai panāktu dažādu partiju politisko atbalstu nolūkā efektīvāk īstenot ar ES saistītās reformas. Kosovai bez turpmākas kavēšanās vai priekšnosacījumiem būtu jāīsteno nolīgums par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā pielikums, kā arī visi iepriekšējie nolīgumi.

14. **Turcija** ir kandidātvalsts un nozīmīga ES partnere. Eiropas Savienība ir stratēģiski ieinteresēta nodrošināt stabilu un drošu vidi Vidusjūras austrumdaļā un attīstīt abpusēji izdevīgas sadarbības attiecības ar Turciju. Būtu jāturpina deeskalācija, kas nāk par labu reģionālajai stabilitātei Vidusjūras austrumdaļā, un jāveicina labas kaimiņattiecības. Saskaņā ar ieteikumiem, kas izklāstīti 2023. gada novembra kopīgajā paziņojumā par pašreizējo stāvokli ES un Turcijas politiskajās, ekonomiskajās un tirdzniecības attiecībās, un atbilstīgi Eiropadomes norādēm, kas pieņemtas 2024. gada aprīlī, attiecībās ar Turciju ir vērojama pakāpeniska attiecību atjaunošana, un tika veikti konkrēti pasākumi, lai panāktu konstruktīvu viedokļu apmaiņu par kopīgu interešu jautājumiem. Turpinājās augsta līmeņa kontakti, un tika sākts jauns augsta līmeņa dialogs par tirdzniecību, tādējādi apstiprinot šajā jomā panākto progresu. Turcija ir nozīmīgs reģionālais dalībnieks ārpolitikas jomā, kas ir svarīgs elements ES un Turcijas attiecību kontekstā – pat tad, ja pastāv atšķirīgi viedokļi par konkrētiem ārpolitikas jautājumiem. Turcijas ļoti zemais saskaņošanas līmenis ar kopējo ārpolitiku un drošības politiku turpināja samazināties. Turcija īstenoja konkrētus pasākumus, lai apturētu pret Krieviju vērsto ES sankciju apiešanu savā teritorijā, un sankciju apiešanas jomā Turcijai būtu vēl aktīvāk jāsadarbjas ar Eiropas Savienību. Būtu jāturpina piemērot progresīvu, samērīgu un atgriezenisku pieeju, lai dotu impulsu svarīgām

sadarbības jomām. Būtu jāturpina pašas Turcijas konstruktīvie centieni un jārisina jautājumi, par kuriem ES paudusi bažas.

Vēl aizvien pastāv nopietnas bažas par pamattiesībām un tiesiskumu, tostarp tiesu iestāžu neatkarību. Pievienošanās sarunas ar Turciju saskaņā ar Eiropadomes lēmumiem kopš 2018. gada jūnija joprojām ir apturētas.

Tiek sagaidīts, ka Turcija aktīvi atbalstīs sarunas, lai panāktu taisnīgu, visaptverošu un dzīvotspējīgu Kipras jautājuma neregulējumu ANO sistēmas ietvaros saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām un atbilstīgi principiem, kas ir Eiropas Savienības pamatā, kā arī saskaņā ar *acquis*. Ir svarīgi, lai Turcija atkārtoti apstiprinātu apņemšanos piedalīties ANO vadītajās izlīguma sarunās par Kipru saskaņā ar attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām, arī to ārējiem aspektiem. Turcijai arī jāpilda savs pienākums nodrošināt ES un Turcijas asociācijas nolīguma papildprotokola pilnīgu un nediskriminējošu īstenošanu.

15. **Ukraina** ir veikusi visus atlikušos pasākumus, kas apzināti Komisijas 2022. gada atzinumā. Pievienošanās sarunu sākšana ar Ukrainu ir bijusi svarīga atzinība Ukrainas apņēmībai turpināt reformas ceļā uz pievienošanos Eiropas Savienībai, neraugoties uz joprojām notiekošo Krievijas agresijas karu. Ukraina ir turpinājusi veicināt integritāti un meritokrātiju tiesu sistēmā, kā arī stiprināt korupcijas apkarošanas institucionālo sistēmu un panākt izpildes rezultātus augsta līmeņa korupcijas lietās. Ukraina ir arī pārskatījusi savus tiesību aktus par to personu tiesību aizsardzību, kuras pieder pie nacionālām minoritātēm. Pamattiesību ierobežojumi, kas saistīti ar karstāvvokli, joprojām ir kopumā samērīgi. Iestādes ir arī turpinājušas svarīgu reformu īstenošanu Ukrainas plāna ietvaros.

Neraugoties uz progresu fundamentālo reformu jomā, ir vajadzīgi turpmāki centieni. Ukrainai būtu jāturpina koncentrēties uz to, lai arī turpmāk gūtu ticamus izpildes rezultātus augsta līmeņa korupcijas lietās, novērstu sistēmisko korupciju svarīgākajās nozarēs un iestādēs un konsolidētu integritāti, profesionalitāti un efektivitāti tiesu iestādēs un tiesībaizsardzības nozarē, vienlaikus arī pastiprinot cīņu pret organizēto noziedzību. Vēl vairāk jāstiprina pamattiesību aizsardzība, jāturpina īstenot – ciešā sadarbībā ar nacionālo minoritāšu pārstāvjiem – grozītos tiesību aktus par to personu tiesību aizsardzību, kuras pieder pie nacionālām minoritātēm, un būtu jāturpina valsts pārvaldes reforma un decentralizācijas reforma. Pasākumi infrastruktūras remonta un atjaunošanas atbalstam būs ļoti būtiski, lai ekonomika varētu pilnībā atgūties, it īpaši enerģētikas nozarē, kas vēl vairāk jādecentralizē, uzlabojot tās pārvaldību. Pēc pirmās starpvaldību konferences, kas notika 2024. gada jūnijā, *acquis* analītiskā pārbaude (skrīnings) norit raiti. Pēc tam, kad Ukraina ratificējusi Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtus, būtu jāveic turpmāki pasākumi, lai nodrošinātu valsts tiesību aktu pilnīgu saskaņošanu. Tas, ka Ukraina nemitīgi palielina saskaņošanas līmeni ar ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas nostājām un ierobežojošajiem pasākumiem, ir skaidrs vēstījums par politisko apņemšanos, un tas būtu jāturpina. Ja Ukraina izpildīs visus nosacījumus, Komisija cer, ka pēc iespējas drīz 2025. gadā tiks sāktas sarunas par kopām, sākot ar pamatjautājumu kopu.

16. **Moldovas** iedzīvotāji 2024. gada 20. oktobrī balsoja konstitucionālajā referendumā par pievienošanos Eiropas Savienībai, kā arī piedalījās prezidenta vēlēšanu pirmajā kārtā. 50,38 % vēlētāju atbalstīja priekšlikumu par to, ka konstitūcijā tiek nostiprināta pievienošanās Eiropas Savienībai. **Moldova** ir veikusi visus atlikušos pasākumus, kas apzināti Komisijas 2022. gada atzinumā. Pievienošanās sarunu sākšana ir bijusi svarīga atzinība Moldovas apņēmībai turpināt reformas ceļā uz pievienošanos Eiropas Savienībai, neraugoties uz to, ka valsts saskaras ar nepārtrauktu Krievijas iejaukšanos un izjūt Krievijas agresijas kara pret Ukrainu ietekmi. Moldova vēl vairāk uzlaboja saskaņošanas līmeni ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku. Moldova turpina īstenot visaptverošu reformu tiesu sistēmas jomā. Patlaban veiktā kandidātu pārbaude un iecelšana augstākajos tiesnešu un prokuroru amatos būtu jāpabeidz, izmantojot pārredzamas un uz nopelniem balstītas procedūras. Korupcijas apkarošanas iestāžu turpmāka

konsolidācija, proaktīva un efektīva korupcijas apkarošanas lietu izmeklēšana, kā arī notiesāšana visos līmeņos būs pamats stabilu rezultātu panākšanai.

Moldova turpināja centienus deoligarhizācijas jomā un uzsāka izmeklēšanu un kriminālvajāšanu saistībā ar nelikumīgām finanšu līdzekļu plūsmām un vēlēšanu kukuļošanu. Būtu jāturpina un vēl vairāk jāpastiprina sadarbība ar Eiropas un starptautiskajām aģentūrām cīņā pret starptautiskiem noziedzīgiem tīkliem. Jāpieliek lielākas pūles, lai īstenotu deoligarhizācijas plānu, tostarp stiprinot sabiedrisko mediju neatkarību un palielinot mediju īpašumtiesību pārredzamību. Moldova turpina valsts pārvaldes reformu, kas jāīsteno, apspriežoties ar pilsonisko sabiedrību, lai tādējādi saglabātu pozitīvu virzību.

Lai virzītos uz priekšu, būs jākonsolidē reformas, kuras ir vērstas uz iestāžu efektīvu darbību tām atvēlēto funkciju un kompetenču ietvaros, kā arī būs jāievieš pārredzamas un standartizētas iecelšanas un atlaišanas procedūras. Saistībā ar Moldovas izaugsmes plānu būs jāturpina ekonomikas reformas, lai palielinātu konvergenci ar Eiropas Savienību un integrāciju vienotajā tirgū. Pēc pirmās starpvaldību konferences, kas notika 2024. gada jūnijā, *acquis* analītiskā pārbaude (skrīnings) norit raiti. Ja Moldova izpildīs visus nosacījumus, Komisija cer, ka pēc iespējas drīz 2025. gadā tiks sāktas sarunas par kopām, sākot ar pamatjautājumu kopu.

17. Pēc tam, kad **Gruzijai** 2023. gada decembrī tika piešķirts kandidātvalsts statuss, iestādes nepauda pietiekamu politisko apņemšanos īstenot reformas, kas vajadzīgas valsts turpmākajai virzībai uz Eiropas Savienību.

Gluži pretēji – Gruzijas virzību uz ES ir nopietni ietekmējušas būtiskas negatīvas norises, tostarp tas, ka tika pieņemts likums par ārvalstu ietekmes pārredzamību un tiesību aktu kopums par “ģimenes vērtībām un nepilngadīgo aizsardzību”, kā arī tas, ka Gruzijas amatpersonas izteikušas spēcīgus vēstījumus pret Eiropas Savienību. Rezultātā Gruzijas pievienošanās process *de facto* ir ticis apturēts. Gruzija arī panāca tikai nenožīmīgu progresu to deviņu pasākumu īstenošanā, kuri noteikti Eiropas Komisijas 2023. gada paziņojumā par paplašināšanos.

Gruzijas pilsoņi 26. oktobrī balsoja parlamenta vēlēšanās. EDSO Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja (EDSO/ODIHR) vadītās kopīgās starptautiskās vēlēšanu novērošanas misijas sākotnējos secinājumos tika konstatēti vairāki trūkumi, kas radās sasprīgtā un ļoti polarizētā gaisotnē. Ziņotās nepilnības *cita starpā* ietver nesenos tiesību aktu grozījumus par vēlēšanu procesu, biežu balsošanas aizklātuma neievērošanu, procesuālo neatbilstību, iebiedēšanu un spiedienu uz vēlētajiem, kas negatīvi ietekmēja sabiedrības uzticēšanos šim procesam. Šie sākotnējie konstatējumi apstiprina vajadzību pēc visaptverošas vēlēšanu reformas, kas jau tika uzsvērtā iepriekšējos galvenajos ieteikumos. EDSO/ODIHR galīgajā ziņojumā ietvertie ieteikumi būtu jāīsteno pēc iespējas ātrāk.

Tagad ārkārtīgi svarīgs ir konstruktīvs un iekļaujošs dialogs visā politiskajā spektrā. Saskaņā ar Eiropadomes 17. oktobra secinājumiem Eiropas Savienība aicina Gruziju pieņemt demokrātiskas, visaptverošas un ilgtspējīgas reformas saskaņā ar Eiropas integrācijas pamatprincipiem.

Gruzijai prioritārā kārtā jāatsāk iepriekš minēto deviņu pasākumu īstenošana. Turklāt Gruzijai būtu jāatceļ likums par ārvalstu ietekmes pārredzamību un tiesību aktu kopums par “ģimenes vērtībām un nepilngadīgo aizsardzību” un jāatturas no citām darbībām, kuras apdraud tiesiskumu un pamattiesības, kas arī turpmāk būs neatņemama ES un Gruzijas attiecību sastāvdaļa. Gruzijai arī būtu jāatsāk centieni panākt dzimumu līdztiesību. Gruzijas saskaņošanas līmenis ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku vēl aizvien ir zems, un, kaut arī Gruzija ir centusies ierobežot sankciju apiešanu caur valsts teritoriju, tā nav pievienojusies ES sankciju paketēm pret Krieviju un Baltkrieviju.

Turklāt iestādēm jāpārtrauc izplatīt pret ES vērtībām vērsto dezinformāciju un tā vietā jāpastiprina pasākumi, kuru mērķis ir apkarot dezinformāciju un vērsties pret naidīgu politisko retoriku. Iestādēm jānodrošina, ka tiek pienācīgi izmeklēti uzbrukumi medijiem, opozīcijas partijām un pilsoniskās sabiedrības aktīvistiem un ka tiek garantēta viņu darbam labvēlīga vide. Ir jāveic

visaptveroši un jēgpilni pasākumi tiesiskuma reformas jomā, augsta līmeņa korupcijas apkarošanā un oligarhu ietekmes izskaušanā, kas panākams, nodrošinot pietiekamu publisko un parlamentāro uzraudzību pār tiesībsardzības iestāžu darbu un garantējot publisko iestāžu neatkarību.

Eiropas Savienība joprojām ir apņēmības pilna vēl vairāk padziļināt partnerību ar Gruziju atbilstīgi liela Gruzijas iedzīvotāju vairākuma vēlmēm. Ja Gruzija nemainīs savas darbības pašreizējo kursu, kas apdraud tās virzību uz Eiropas Savienību, un neapliecinās konkrētus centienus novērst joprojām pastāvošās bažas un īstenot svarīgas reformas, Komisija nevarēs apsvērt iespēju ieteikt sākt sarunas ar Gruziju.

VIII. PIELIKUMI

- 1. Trešo personu rādītāji par stāvokli demokrātijas, labas pārvaldības un tiesiskuma jomā kandidātvalstīs un potenciālajās kandidātvalstīs**
- 2. Statistikas dati**